

**แก่ประชาชนทุกผู้ทุกนาม
ที่ไม่ยอมรับคำสั่งหรือประกาศใดๆ
ที่ขวางกั้นการชุมนุมโดยสงบของประชาชน
ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕
อันถือเป็นก้าวแรกของการปฏิเสธ
สิทธิธรรมของผู้ปกครองประเทศในขณะนั้น**

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง

๘/๒๓ ซ.บ้านช่างหล่อ ถ.พรานนก บางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๔๑๑-๓๗๗๔, ๔๑๒-๐๗๔๔ (โทรสาร)

ต้านรัฐประหาร

AGAINST THE COUP

ยีน ชาร์ป เขียน นุชจรีย์ ชลคุป แปล

ISBN 974-7014-47-5

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๖

ราคา ๓๐ บาท

แบบปก	พจน์ กริชไกรวรรณ
ออกแบบจัดรูปเล่ม	Green Frog Publishing
บรรณาธิการบริหาร	วิติมา คุณติรานนท์
เลขานุการ/พิสูจน์อักษร	กิติภรณ์ สุตาเดช
ผู้ช่วยบรรณาธิการ/การผลิต	พจน์ กริชไกรวรรณ
การตลาด/สมาชิก	จุฑา สีลาเลิศศรีศรี
จัดจำหน่าย	บริษัท เกล็ดไทย จำกัด โทร.๒๒๕-๕๕๓๖-๔๐
ฝ่ายบัญชี	สิริวรรณ นิจเจริญ, กฤษณา ทับทิมทอง
ฝ่ายเผยแพร่อุดมคติ	สุปัน รักเชื้อ
โครงการนิเวศศึกษา	ปัญญา ศรีเพ็ญจันทร์, ยิ่งชีพ เกิดทองเล็ก, ฉัตรชัย เชื้อรามัญ, ดนุ สุตถนอม, อัญชลี อินทร์สำราญ

ช่วยกันประหยัดไฟให้คนต่างจังหวัดได้ใช้กันบ้าง

ประชากรในเขตกรุงเทพมหานครมีประมาณร้อยละ ๑๓ ของประชากรทั้งประเทศ แต่ใช้ไฟฟ้าถึงร้อยละ ๔๘ ของปริมาณทั้งหมดที่ผลิตได้ ในขณะที่คนในภาคอีสานและภาคเหนือมีประชากร ๒ ใน ๓ ของทั้งประเทศ คือร้อยละ ๖๖ แต่ได้ใช้ไฟฟ้าเพียงร้อยละ ๒๑ นั่นคือไม่ถึงครึ่งของปริมาณไฟฟ้าที่คนกรุงเทพฯ ใช้ ไฟฟ้ามิใช่ของได้เปล่า ไฟฟ้าที่ผลิตได้แต่ละหน่วยหมายถึงมลภาวะที่เกิดขึ้นในอากาศเนื่องจากการเผา น้ำมันและถ่านหิน และยังหมายถึงป่าที่ถูกทำลายเพื่อสร้างเขื่อน การประหยัดพลังงานคือการอนุรักษ์ธรรมชาติและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

๒ ตาม รัฐธรรมนูญ

ยีน ฮาร์ป เชน • บุชวรีย์ ชลคุป เผล

มูลนิธิโกมลคีมทอง

กระทรวงศึกษาธิการ ออกใบอนุญาตให้

เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๑๔

เลขที่อนุญาตที่ ต.๑๔๔/๒๕๑๔

กระทรวงมหาดไทย ออกใบอนุญาตให้

เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๖

เลขทะเบียนลำดับที่ ๗๖๓

คณะกรรมการ

๑. นายอุดม เย็นฤดี	ประธานกิตติมศักดิ์
๒. นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์	ประธานกรรมการ
๓. นายป๋วย อึ้งภากรณ์	รองประธานกรรมการ
๔. นายชาญวิทย์ อร่ามฤทธิ์	กรรมการเหรัญญิก
๕. นายเฉลิม ทองศรีพงษ์	กรรมการที่ปรึกษากฎหมาย
๖. นางสาวรสนา โตสิตระกูล	กรรมการผู้จัดการ
๗. นายพิภพ ธงไชย	กรรมการผู้ช่วยผู้จัดการ
๘. นายกรรณา กุศลาลัย	กรรมการ
๙. นายเกษมสันต์ วีระกุล	กรรมการ
๑๐. นายนริศ ชัยสูตร	กรรมการ
๑๑. นายประกอบ คุปรัตน์	กรรมการ
๑๒. นายแพทย์ประพจน์ เกตุรากาศ	กรรมการ
๑๓. นายแพทย์ประเวศ วะสี	กรรมการ
๑๔. นายสรรพสิทธิ์ คุมพ์ประพันธ์	กรรมการ
๑๕. นายอุทัย ดุลยเกษม	กรรมการ
๑๖. นางสาวอรศรี งามวิทยาพงศ์	กรรมการเลขานุการ
๑๗. นางสาวฐิติมา คุณติรานนท์	กรรมการผู้ช่วยเลขานุการ

มูลนิธิโกมลคีมทอง จัดตั้งขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๖ มีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้น
เตือนและสนับสนุนให้บุคคลมีความเสียสละเพื่อสังคม มีอุดมคติ เป็นผู้นำใน
ทางที่ถูกต้องตามแบบอย่างของครูโกมล คีมทอง ผู้สูญเสียชีวิตเมื่อปี ๒๕๑๔
ขณะอุทิศตนเป็นครูในถิ่นทุรกันดาร

คำนำสำนักพิมพ์

การก่อรัฐประหารเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ได้สร้างความเสียหายแก่ประเทศไทยเหลือคณานับเกินกว่าที่ใครจะคาดคิด วิธีการที่เล็งผลเลิศเช่นนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างกระจ่างชัดอีกครั้งหนึ่งว่า รัฐประหารนั้นไม่สามารถแก้ปัญหาของประเทศชาติได้เลยแม้แต่ปัญหาเดียว รวมทั้งปัญหาต่างๆที่ถกเถียงกัน. ได้ยกมาอ้างเป็นเหตุรัฐประหาร และในที่สุดรัฐประหารครั้งนั้นก็นำไปสู่เหตุการณ์นองเลือดเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๓๕ ซึ่งกลายเป็นความต่างพริ้วของประวัติศาสตร์ไทยอีกวาระหนึ่งที่สมควรจดจำเป็นบทเรียน

ความผันผวนของบ้านเมืองตลอดระยะเวลา ๑๕ เดือนนับแต่การรัฐประหารของคณะราษฎร. ซึ่งลงเอยด้วยการสูญเสียชีวิตเลือดเนื้อในกรุงเทพฯ ได้ทำลายมายาภาพของรัฐประหารที่ใครต่อใครเคยนึกกว่าเป็นวิธีลัดที่จะแก้ปัญหาสำคัญของชาติได้ มันได้ตอกย้ำว่ารัฐประหารเป็นสิ่งที่สมควรจะต้องต่อต้านคัดค้าน ไม่ว่าเหตุผลที่ยกมาอ้างจะดูน่าเชื่อถือเพียงใดก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า คงไม่มีช่วงเวลาใดในประวัติศาสตร์ของชาติที่ประชาชนไทยจะรู้สึกถึงภัยรัฐประหาร ยิ่งไปกว่าช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาคมอำมหิต เจตจำนงอันแน่วแน่ของประชาชนมีมากจนพร้อมที่จะรับข้อเสนอดูๆก็ตาม ที่สามารถแสดงให้เห็นประจักษ์ชัดว่า สามารถต่อต้านรัฐประหารได้

แต่ประชาชนจะสามารถต่อต้านรัฐประหารได้หรือ ในเมื่อผู้ก่อการรัฐประหารครั้งแล้วครั้งเล่าคือผู้ครอบครองกำลังทหารและอาวุธอันทรงอำนาจภาพ ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาชี้ว่าหากคณะรัฐประหารจะพ่ายแพ้ ก็เป็นเพราะถูกต่อต้านโดยผู้มีกำลังอาวุธพอๆกันหรือยิ่งกว่า แต่ประวัติศาสตร์ที่เราเห็นนั้นเป็นเพียงด้านเดียวของอดีต มีเหตุการณ์ในประวัติ-

ศาสตร์อีกมากมายที่ชี้ว่า ประชาชนสามารถต่อต้านรัฐประหารได้ และหากไม่กล่าวจนเกินไป เจตจำนงอันแน่วแน่ของประชาชนผู้รักประชาธิปไตย หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ก็มีส่วนยับยั้งป้องปรามผู้สูญเสียผลประโยชน์ มิให้ก่อรัฐประหารเพื่อช่วงชิงอำนาจกลับคืนได้

ประชาชนไม่มีกำลังอาวุธ แต่ประชาชนมีพลังทางการเมือง พลังทางเศรษฐกิจ และพลังทางสังคมอยู่ในมือ พลังเหล่านี้เองที่คณะรัฐประหารทุกชุดต้องพึ่งพา เพื่อให้ตนยึดอำนาจและครอบครองอำนาจอยู่ได้ เรามักมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่า ปัจจัยชี้ขาดที่กำหนดความเป็นความตายของคณะรัฐประหาร และมีผลอย่างสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของบุคคลเหล่านั้นก็คือประชาชนนั่นเอง หากพลังอาวุธที่คณะรัฐประหารมีไม่ การเข้าใจถึงพลังของตน ทำให้ประชาชนกลายเป็นพลังสำคัญยิ่งในการต่อต้านรัฐประหาร

กระนั้นก็ตาม ลำพังการสำนึกในพลังของประชาชน ยังไม่เพียงพอ การต่อต้านรัฐประหารจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงต่อเมื่อประชาชนรู้จักใช้พลังนั้นให้บรรลุผลด้วย ดังนั้นยุทธวิธีจึงเป็นสิ่งจำเป็น การต่อต้านรัฐประหารต้องมียุทธวิธี และยุทธวิธีที่ดีที่สุดคือยุทธวิธีที่คิดค้นล่วงหน้าก่อนแล้ว เพื่อเตรียมรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน

ด้านรัฐประหาร เป็นหนังสือที่เสนอแนวทางและยุทธวิธีสำหรับผู้รักประชาธิปไตย ที่มีเจตจำนงแน่วแน่ในการต่อต้านรัฐประหาร หนังสือเล่มนี้เป็นผลสรุปจากบทเรียนในประวัติศาสตร์ทั่วโลก โดยบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้รอบรู้ด้านปฏิบัติการไร้ความรุนแรงของยุคปัจจุบัน ยีน ชาร์ป เป็นศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ที่อุทิศตนศึกษาปฏิบัติการไร้ความรุนแรงมากกว่า ๓๐ ปี แต่เขามีชั้นกวีวิชาการบนหอคอยงาช้าง หากเดินทางสัมผัสกับความเป็นจริงและมีส่วนรับรู้การต่อสู้โดยสันติวิธีของประชาชนทุกมุมโลกด้วยตนเอง ดังนั้นจึงไม่แปลกเลยที่หนังสือหลายเล่มของเขาถูกนำมาพอลิกอ่านอย่างใจจดใจจ่อระหว่างที่

ประชาชนมือเปล่ากำลังเผชิญหน้ากับกองกำลังติดอาวุธ ไม่ว่าจะในจีน รัสเซีย เปรู แม้แต่ในเมืองไทย แนวความคิดของเขาก็มีอิทธิพลต่อกระแสการต่อสู้โดยสันติก่อนการสังหารโหดในวันที่ ๑๘ พฤษภาคม และเมื่อกระแสต่อต้านรัฐประหารขึ้นสูงในช่วง ๒-๓ สัปดาห์หลังเหตุการณ์ดังกล่าว ข้อเสนอของเขาก็ถูกนำมาเผยแพร่อย่างกว้างขวาง ทั้งในรูปของบทความแปลและการเรียบเรียงขึ้นใหม่

อย่างไรก็ตาม บทความที่นำมาเผยแพร่ในเวลานั้น เป็นบทความขนาดสั้นที่ ยีน ชาร์ป ย่นย่อมาจากข้อเขียนฉบับยาว ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่า มูลนิธิโกลด์คิมทองเห็นว่า บทความขนาดยาวดังกล่าวสมควรที่จะได้รับการเผยแพร่เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในเรื่องปฏิบัติการไร้ความรุนแรงโดยทั่วไป และเพื่อเป็นแนวทางในการต่อต้านรัฐประหาร โดยเฉพาะ เชื่อว่าหนังสือเล่มนี้คงได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านทั้งที่เคยติดตามงานของเขามาก่อนแล้ว และที่เพิ่งได้ยินชื่อเขาจากสื่อมวลชนหลายฉบับในระหว่างที่เขามาเยือนเมืองไทยเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ อันเป็นเหตุให้แนวคิดเรื่องการบัญญัติหน้าที่ประชาชนในการต่อต้านรัฐประหารไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง

สำหรับผู้ที่สนใจแนวคิดของยีน ชาร์ปเพิ่มเติม โปรดหาอ่านได้จากอำนาจและยุทธวิธีไร้ความรุนแรง ซึ่งมูลนิธิได้จัดพิมพ์ก่อนหน้านี้แล้วรวมทั้ง ทำทายทางเลือก ของชัยวัฒน์ สถาอานันท์

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกลด์คิมทอง

สารบัญ

คำนำสำนักพิมพ์	๕
ประวัติผู้เขียน	๑๐
ด้านรัฐประหาร พื้นฐานในการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ภัยจากการรัฐประหาร	๑๑
การด้านรัฐประหารอย่างกระทันหัน	๑๓
เราสามารถสกัดกั้นการสถาปนาและการรวบอำนาจ สิ่งที่ผู้ก่อการรัฐประหารต้องการ	๑๔
เงื่อนไขที่ผู้ก่อการรัฐประหารต้องการเป็นสิ่งที่เราปฏิเสธได้	๑๖
เป้าหมายของพลเมืองผู้ต่อต้าน	๑๘
ป้องกันที่สังคมโดยตรง มิใช่ตัวอาคารสถานที่	๑๙
การยอมรับโดยไม่แบ่งฝักฝ่ายและการมีส่วนร่วม	๒๑
การต่อต้าน : แบบทั่วไป และแบบจัดตั้ง	๒๒
ความสำคัญของยุทธวิธี	๒๔

แนวทางเพื่อการต่อต้านรัฐประหาร	๒๖
การเตรียมการในรูปแบบอื่นๆ	๒๙
การปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่และกองทหารของผู้ก่อการรัฐประหาร	๒๙
เผชิญหน้ากับการถูกโจมตี : การขัดขวางและการสื่อสารในขั้นต้น	๓๑
เผชิญหน้ากับการรัฐประหาร : ยุทธวิธีต่อต้านในขั้นแรก	๓๓
แรงสนับสนุนจากนานาชาติ	๓๕
ทำลายต่อการปราบปรามและการข่มขู่	๓๖
ความสำคัญของการรักษาวินัยในสันติวิธี	๓๗
ปรับเปลี่ยนยุทธวิธีในระหว่างการต่อสู้	๔๐
ที่มาของความสำเริง	๔๑
ในกรณีที่ต้องดำเนินการต่อต้านในระยะยาว	๔๒
ชัยชนะที่ถาวร	๔๔
บัญญัติ ๑๐ ประการ คัดค้านรัฐประหาร	๔๖

ประวัติของปุ๋ยเซียน

ยีน ชาร์ป ได้รับการขนานนามว่าเป็น “ยอดนักยุทธศาสตร์ฝ่ายสันติวิธี” เขาก่อตั้งสถาบันอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ขึ้นในปีพ.ศ.๒๕๒๖ เพื่อส่งเสริมการวิจัยและให้การศึกษาเผยแพร่ปฏิบัติการไร้ความรุนแรง ในฐานะเป็นยุทธศาสตร์สำหรับแก้ปัญหาการรุกราน, การปกครองแบบเผด็จการ, การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ และการกดขี่

เขาได้รับปริญญาเอกด้านทฤษฎีการเมือง จากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด เขียนหนังสือไว้หลายเล่ม ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นผลงานชั้นเยี่ยมของแนวทางสันติวิธี เช่น Making Europe Unconquerable, The Politics of Nonviolent Action, Gandhi as a Political Strategist และอีกมากมายซึ่งได้รับการตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆอีก ๑๗ ภาษา

ยีน ชาร์ป เดินทางมาเยือนเมืองไทยหลายครั้ง เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๓๕ เขาได้พบปะหารือกับคณะกรรมการกิจการสภาผู้แทนราษฎรเกี่ยวกับลู่ทางเชิงนิติบัญญัติในการต้านรัฐประหารให้กับรัฐสภาไทย ส่งผลให้มีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการการรักษาเชิดชูประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

ยีน ชาร์ป ใช้เวลาส่วนใหญ่ เดินทางไปทั่วโลกเพื่อศึกษาข้อมูลและเรียนรู้สถานการณ์ในประเทศที่กำลังเกิดเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ปัจจุบันเขาพำนักในบอสตัน รัฐแมสซาชูเซตส์ โดยเป็นนักวิชาการอาวุโสประจำสถาบันอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ และเป็นผู้ประสานงานของ The Program on Nonviolent Sanctions แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด นอกจากนี้ยังได้รับตำแหน่งศาสตราจารย์กิตติคุณด้านรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยแมสซาชูเซตส์ อีกด้วย

ด้านรัฐประหาร^๑

พื้นฐานในการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ

โดย ยีน ชาร์ป^๒

ภัยจากการรัฐประหาร

มีเหตุผลหลายประการที่บรรดาผู้สนับสนุนประชาธิปไตยทางการเมือง และความเป็นธรรมทางสังคม จะพึงระแวดระวังต่อการเกิดรัฐประหาร เพราะในช่วง ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมา เกิดการยึดอำนาจรัฐอย่างฉับพลัน ขึ้นบ่อยครั้งมาก การรัฐประหารได้ล้มล้างระบอบรัฐบาลประชาธิปไตยที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ทำให้ขบวนการพัฒนาสู่ประชาธิปไตย

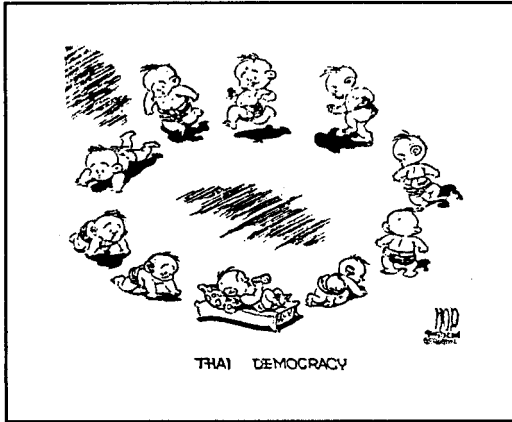
---

^๑ ลิขสิทธิ์ของยีน ชาร์ป ๑๙๙๑

ผู้อ่านที่สนใจในแนวทางป้องกันเพื่อต่อต้านการเกิดรัฐประหาร สามารถหาอ่านเพิ่มเติมได้จาก Gene Sharp, Civilian-Based Defense: A Post-Military Weapons System (Princeton, N. J. : Princeton University Press, ๑๙๙๐) ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาไทยและลิขสิทธิ์แล้ว และ Gene Sharp, The Politics of Nonviolent Action (๓ volumes paperback), (Boston, Mass.: Porter Sargent Publishers, ๑๙๗๓.)

^๒ ผู้เขียนต้องขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อของบรูซ เจนกินส์ ที่ช่วยในการจัดเตรียมเอกสารนี้

สะดุดหยุดลง และเป็นตัวสกัดกั้นความก้าวหน้าไปสู่ความเป็นธรรมทางสังคม การรัฐประหารจึงเป็นแนวทางสำคัญประการหนึ่งในการสถาปนาเผด็จการใหม่ๆขึ้นมา และกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ยังหาทางป้องกันไม่ได้

ช่วงไม่กี่ทศวรรษมานี้ เกิดรัฐประหารขึ้นในประเทศต่างๆ หลายสิบประเทศในแทบทุกภูมิภาคของโลก อาทิ ไทย, พม่า, ฟิลิปปินส์, บราซิล, เซโกสโลวะเกีย, กาน่า, ไอบีเรีย, ซิลี, ฟิจิ, กรีซ, ลิเบีย, อาร์เจนตินา

และเกรนาดา การประกาศภาวะฉุกเฉิน ในปีพ.ศ. ๒๕๒๔ และการสถาปนา นายพลยารูลเชลสกีขึ้นเป็นประธานาธิบดีแห่งโปรแลนด์เพื่อกีดขวางการเจริญเติบโตของขบวนการโซลิดาริตี รวมไปถึงความล้มเหลวของการก่อรัฐประหารในอดีตสหภาพโซเวียตเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นตัวอย่างของการรัฐประหารที่เป็นที่รู้จักกันดีในยุโรปในช่วง ๒-๓ ทศวรรษที่ผ่านมา

รัฐประหารที่เกิดขึ้นเหล่านี้ ส่วนใหญ่มักกระทำโดยทหารกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมักเป็นการกระทำโดยลำพัง หรืออาจขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ อาทิ กลุ่มการเมือง หน่วยข่าวกรอง (ทั้งในและนอกประเทศ) และกรมตำรวจ บางครั้งการรัฐประหารที่เกิดขึ้นอาจเป็นการช่วงชิงอำนาจของฝ่ายบริหาร ยกตัวอย่างเช่น ประธานาธิบดีและนายกรัฐมนตรี โดยหาเหตุบังหน้าเพื่อประกาศภาวะฉุกเฉิน แต่แท้ที่จริงแล้วเป็นการกระทำ

เพื่อสถาปนาระบบอบเผด็จการ^๓ หรือบางครั้ง พรรคการเมืองนิยมเผด็จการก็จะเป็นผู้นำทำการรัฐประหารยึดอำนาจเสียเอง โดยอาศัยกองกำลังกึ่งทหารของตนเอง หรือบางทีก็ไม่

ที่ผ่านๆมา เมื่อเกิดรัฐประหาร บรรดาผู้สนับสนุนเสรีภาพทางการเมืองก็มักจะนั่งเฉยเสีย และยอมจำนนต่อสิ่งที่เกิดขึ้น การทำเช่นนี้มีเหตุผลหลายประการ อาจเป็นเพราะพวกเขาไม่ทราบว่าจะทำอะไรอื่นได้อีก ส่วนคนที่คิดจะก่อสงครามกลางเมืองกับกองทัพและผู้สนับสนุนกองทัพ ก็มีน้อยมาก เพราะสงครามดังกล่าวจะต้องลงเอยด้วยความพ่ายแพ้ของนักนิยมประชาธิปไตยอย่างแน่นอน ผู้ที่เชื่อในระบบรัฐธรรมนูญหรือความเป็นธรรม จึงมักจะไม่ทราบว่า ตนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง

ความสับสนและความรู้สึกไร้อำนาจซึ่งมักจะเกิดขึ้นในช่วงการเกิดรัฐประหารนั้น ยิ่งถูกทำให้เลวร้ายลงด้วยการที่ประชาชนปราศจากการวางแผน การเตรียมการและการฝึกฝน เพื่อสกัดกั้นการก่อรัฐประหาร แต่แม้ในสถานการณ์คับขันที่ประชาชนต้องเผชิญหน้ากับการถูกทหารหรือนักการเมืองยึดครอง ก็ยังมีบางเวลาที่พวกเขาสามารถขัดขวางการยึดอำนาจรัฐอย่างไม่ต้องตามกฎหมายได้ กรณีเหล่านี้จึงเป็นเรื่องน่าสนใจอย่างมาก

การถ่วงรัฐประหารอย่างระมัดระวัง

เราได้ลงทุนลงแรงอย่างมากมายไม่ได้หยุดหย่อน เพื่อเตรียมการต่อต้านการรุกรานจากต่างชาติ แต่เรากลับไม่เคยเตรียมพร้อมที่จะป้องกันเกิดรัฐประหาร ทั้งๆ ที่สิ่งนี้เกิดขึ้นบ่อยมากในเมืองโลก จึงถึงเวลาแล้วที่ควรจะมีการคิดหาวิธีการต่อต้านรัฐประหารอย่างจริงจัง

---

^๓ การประกาศภาวะฉุกเฉินโดยฝ่ายบริหาร จะมีใช้การรัฐประหาร ก็ต่อเมื่อมีการยกเลิกมาตรการพิเศษในเวลาไม่นาน และฟื้นฟูกระบวนการตามระบอบรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่

ในการพิจารณาหาวิธีต่อต้านรัฐประหารโดยพลเรือนนั้น ก่อนอื่นเราต้องมองย้อนไปถึงกรณีต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างกระตั้นหันในอดีต ความล้มเหลวในการก่อรัฐประหารในสหภาพโซเวียตในเดือนสิงหาคมปี พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นตัวอย่างล่าสุด ส่วนกรณีคล้ายๆกันที่โดดเด่นมากและเกิดขึ้นก่อนหน้านี้ อันเป็นเครื่องแสดงถึงความสำเร็จของการป้องกันรัฐประหารนั้นคือ กรณีการต่อต้านการรัฐประหารของนายพลคัพในเยอรมนีเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๖๓ (ซึ่งมุ่งโค่นล้มสาธารณรัฐไวมาร์ใหม่) และอีกกรณีหนึ่งเกิดขึ้นในฝรั่งเศสเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นการต่อต้านการลุกฮือของนายพลในกรุงอัลเจียส์ (ที่มีเป้าหมายจะคงอัลจีเรียให้เป็นของฝรั่งเศสต่อไปโดยการขับไล่รัฐบาลเดอโกลออกไป) จากทั้ง ๓ กรณีนี้ และกรณีอื่นๆ อีกบางกรณี จะเห็นได้ว่าการรัฐประหารต้องหยุดชะงักเพราะถูกต่อต้านอย่างสันติวิธีภายในประเทศ มีเพียงไม่กี่กรณีเท่านั้นที่ได้รับการสนับสนุนด้านการทูตอย่างจริงจังจากนานาประเทศ และมีการขู่หรือดำเนินมาตรการปิดกั้นทางเศรษฐกิจเช่น การต่อต้านรัฐประหารในโซเวียตเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๓๔ และการคัดค้านรัฐประหารในไฮติเมื่อเดือนกันยายนปีเดียวกัน

ตัวอย่างที่กล่าวมา ประกอบกับการใส่ใจใคร่ครวญดูว่ารัฐประหารสามารถประสบความสำเร็จได้อย่างไร จะบอกอะไรเราได้มาก ปัจจัยทั้ง๒ อย่างนี้แสดงให้เห็นว่า เราไม่จำเป็นจะต้องยอมตามและตกอยู่ในภาวะสิ้นไร้ไม้ตอกเมื่อต้องเผชิญกับการคุกคามเสรีภาพและความยุติธรรม เราอาจต่อสู้เอาชนะรัฐประหารได้ โดยไม่ต้องก่อสงครามกลางเมือง และสังคมที่ถูกโจมตีนั้นเองก็สามารถป้องกันตนเองจากการรัฐประหารได้

เราสามารถสกัดกั้นการสถาปนาและการรวบอำนาจ

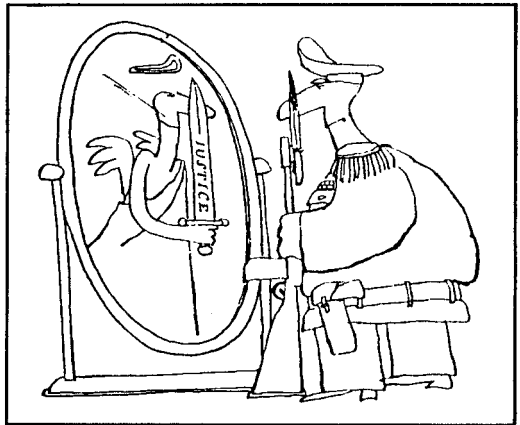
ในการก่อรัฐประหารแต่ละครั้ง การบุกเข้ายึดทำเนียบรัฐบาล, ศูนย์กลางการขนส่งและการสื่อสาร และสถานที่สำคัญๆทางภูมิศาสตร์นั้น มิได้

กระทำไปเพื่อเป้าหมายในตัวเอง แต่เพื่อเข้าควบคุมเครื่องมือของรัฐ และย่อมจะหมายถึงการควบคุมทั้งประเทศ ผู้ก่อรัฐประหารจึงต้องพยายามเข้าควบคุมให้ได้อย่างกว้างๆ เพื่อให้การรัฐประหารนั้นประสบความสำเร็จ

อย่างไรก็ดี การรัฐประหารมิได้ทำให้ผู้ก่อการสามารถเข้าควบคุมสิ่งที่ตนต้องการได้ในทันที ในขั้นต้นแล้ว พวกเขายังมีได้ควบคุมประชาชน, การเมือง, เศรษฐกิจ หรือองค์กรทางสังคม หรือโครงสร้างของรัฐบาล แต่อย่างใด และไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะทำตามเป้าประสงค์ที่วางเอาไว้ในฉันทลักษณ์ทันที หลังจากกองกำลังทหารหรือกึ่งทหารได้เข้ายึดครอง ทำเนียบรัฐบาลและศูนย์กลางการสื่อสารและการขนส่งหลักๆแล้ว ก็จะมาถึงช่วงที่กลุ่มผู้ก่อรัฐประหารจะต้องสถาปนาและรวบรวมอำนาจไว้ในมือ ถึงแม้ว่าจะไม่มีแรงต่อต้านใดๆเลย พวกเขา ก็จำเป็นต้องใช้เวลาและความพยายามเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งนี้ ความจำเป็นดังกล่าว เปิดโอกาสให้สังคมสามารถดำเนินการป้องกันได้อย่างบังเกิดผล

สิ่งที่ผู้ก่อการรัฐประหารต้องการ

ทันทีที่เกิดการรัฐประหารขึ้น ผู้ก่อการต้องการสิทธิธรรม (legitimacy) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนยอมรับในความชอบธรรม และสิทธิทางการเมืองของพวกเขาที่จะทำการปกครอง

การรับรองของผู้นำทางศีลธรรมและผู้นำทางศาสนา บุคคลสำคัญทาง การเมืองที่เป็นที่นับหน้าถือตา และบางกรณีอาจรวมถึงเชื้อพระบรม วงศานุวงศ์ หรืออดีตเจ้าหน้าที่รัฐบาลด้วย จะช่วยให้ผู้ก่อการได้รับ การยอมรับจากประชาชน

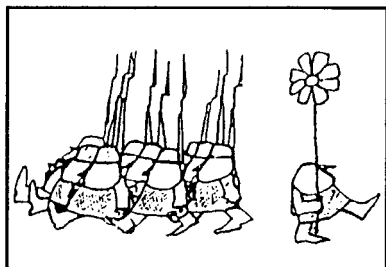
ดังนั้น หลักการพื้นฐานข้อแรกในการต่อต้านรัฐประหารก็คือ การปฏิเสธสิทธิธรรมของผู้ก่อการรัฐประหาร ผู้ก่อการนั้นต้องการให้ ผู้นำพลเรือนและประชาชนให้การสนับสนุน หรือไม่ก็เกิดความรู้สึกสับสน หรืออย่างน้อยก็ไม่ต่อสู้ขัดขืน พวกเขาต้องอาศัยความร่วมมือจากบรรดา ผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษา ข้าราชการขุนนางและข้าราชการพลเรือน เจ้า- หน้าที่ฝ่ายปกครองและผู้พิพากษา เพื่อรวมศูนย์อำนาจในการปกครอง สังคมที่ตนทำการรัฐประหาร บรรดานักหนังสือพิมพ์และผู้สื่อข่าว ช่าง พิมพ์และช่างเทคนิคต้องยอมกระทำตามคำสั่ง และไม่เผยแพร่ข่าวสารที่ ไม่ได้รับอนุญาต หรือความคิดเห็นที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์การรัฐประ- หารและผู้นำการรัฐประหาร ตำรวจ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และทหาร ต้องทำตามคำสั่งเพื่อจะจับกุมคุมขังผู้ประท้วง ทำการปราบปรามและ ลงโทษบุคคลตามคำสั่ง ผู้ก่อการยังต้องการให้ประชาชนจำนวนมากซึ่ง เป็นตัวจักรในระบบการเมือง สถาบันทางสังคม และระบบเศรษฐกิจ ยอมจำนนอย่างไม่ขัดขืน และทำหน้าที่ตามปกติภายใต้คำสั่งและ นโยบายของคณะรัฐประหาร กล่าวสั้นๆก็คือ กลุ่มผู้ก่อการจะรวบรวมอำนาจ ไว้ในมือได้ ก็ต่อเมื่อได้รับสิทธิธรรมและความร่วมมือในระดับหนึ่ง จาก สังคมที่ตนปรารถนาจะปกครอง

เงื่อนไขที่ผู้ก่อการรัฐประหารต้องการเป็นสิ่งที่เราปฏิเสธได้

อย่างไรก็ดี ข้อเรียกร้องเหล่านี้มีทางบรรลุความสำเร็จได้น้อยมาก หรือไม่ได้เลย สิ่งที่ผู้ก่อการต้องการอาจถูกบั่นทอน โดยการปฏิเสธไม่ให้

ความร่วมมือและการขัดขืนการคัดค้านแม้เพียงเล็กน้อย ก็สามารถบีบบังคับให้บรรดาผู้จู่โจมต้องใช้ความพยายามอย่างมาก เพื่อที่จะได้รับการยอมรับและได้รับความร่วมมือ ตลอดจนการสนับสนุนที่จำเป็น ดังนั้น การที่สังคมปฏิเสธผู้ก่อการรัฐประหารอย่างแข็งขัน เด็ดเดี่ยว และกว้างขวาง ย่อมสามารถขัดขวางไม่ให้ข้อเรียกร้องเหล่านั้นบรรลุผล

หลักการพื้นฐานข้อที่ ๒ ของการป้องกันเพื่อต่อต้านรัฐประหารก็คือ จงขัดขืนต่อคณะรัฐประหารด้วยการไม่ให้ความร่วมมือและไม่ยอมจำนน เพราะถ้าปราศจากสิทธิธรรม

ความร่วมมือจากประชาชนแล้ว ผู้ก่อการก็จะเหี่ยวแห้งไร้เรี่ยวแรง เพราะขาดปัจจัยทางการเมืองมาหล่อเลี้ยง

พลเมืองผู้ยืนหยัดในสิทธิของตน จะสามารถต่อต้านรัฐประหารได้อย่างมั่นคงแข็งแรง ก็ต่อเมื่อมีการเตรียมการและกำหนดแนวทางไว้อย่างแน่ชัด แนวทางเหล่านี้มีเป้าหมายอยู่ที่การเตรียมพลเมืองและสถาบันทางสังคมไว้ให้พร้อม เพื่อร่วมมือกันขัดขืนต่อการรัฐประหาร

การดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

๑) รัฐบาลและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ รับเอานโยบายป้องปรามและกำราบการรัฐประหาร โดยใช้กำลังพลเรือน

๒) ตรวจกฎหมายเพื่อให้พลเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐบาลทุกคน มีภาระหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องปฏิเสธการเชื้อพียง รับใช้ หรือให้ความร่วมมือแก่การเข้ายึดครองอำนาจรัฐอย่างไม่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

๓) กำหนดคณะกรรมการที่และแนวทางที่ชัดเจนเพื่อการต่อต้านรัฐประหารให้สำหรับข้าราชการ สื่อมวลชน พนักงานด้านการสื่อสาร ตำรวจ

ทหาร และเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค และเทศมนตรีประจำจังหวัด ทั้งนี้ หน้าที่และแนวทางดังกล่าวควรคิดค้นขึ้นมาโดยกลุ่มคนเหล่านี้ด้วย

เป้าหมายของพลเมืองผู้ต่อต้าน

เพื่อให้การต่อต้านรัฐประหารเป็นไปอย่างมีพลัง ประชาชนจะต้องป้องกันไม่ให้ผู้จู่โจมเข้าควบคุมเครื่องมือของรัฐและประเทศ ด้วยการไม่ให้ความร่วมมือทั้งในแง่ส่วนรวมและส่วนตัว ขณะเดียวกัน ก็ยังคงให้การสนับสนุนรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายและปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของรัฐบาลที่ให้ต่อต้านการรัฐประหาร

แนวทางดังกล่าวของพลเมืองผู้ต่อต้านนั้น มีเป้าหมายเพื่อ

- ⊗ ทำให้ผู้จู่โจมไม่สามารถเข้าปกครองสังคมที่ตนโจมตีได้
- ⊗ สกัดกั้นไม่ให้ผู้ก่อการจัดตั้งรัฐบาลได้
- ⊗ ให้ประชาชนสามารถควบคุมและกำหนดทิศทางของสังคมของตนได้
- ⊗ ทำให้สถาบันต่างๆ ของสังคม กลายเป็นองค์กรที่ต่อต้านรัฐประหารที่สถิตทุกหนแห่ง
- ⊗ ชัดขวางมิให้ผู้ก่อรัฐประหาร บรรลุวัตถุประสงค์อื่นๆ นอกเหนือจากการควบคุมทางการเมือง
- ⊗ ทำให้การจู่โจมและการพยายามครอบงำ เกิดผลเสียมากมายจนผู้ก่อการรัฐประหารไม่สามารถยอมรับได้
- ⊗ ลดทอนความภักดีที่ทหารและกลไกต่างๆ มีต่อผู้ก่อการรัฐประหาร และโน้มน้าวให้พวกเขาผละหนีจากบรรดาเจ้าหน้าที่ที่ก่อการกบฏเหล่านี้ หรือทำให้พวกเขากลายเป็นกองกำลังที่ไม่อาจพึ่งพาได้ในการก่อรัฐประหาร

๑ ส่งเสริมให้เกิดการแตกแยกและการต่อต้านในหมู่ผู้สนับสนุน
กลุ่มรัฐประหาร

๒ กระตุ้นให้เกิดการคัดค้านกลุ่มรัฐประหารในระดับสากล ทั้งโดย
ทางการทูต ทางเศรษฐกิจ และโดยมติมหาชนเพื่อสร้างแรงกดดันต่อผู้จู่โจม

๓ ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งแรงสนับสนุนจากนานาชาติ ทั้งใน
ด้านการสื่อสาร, การเงิน, อาหาร, การทูต และทรัพยากรอื่นๆ

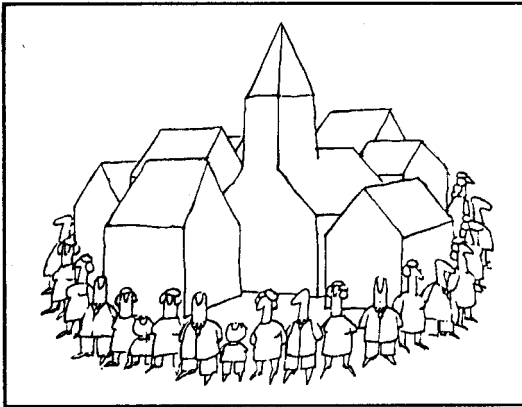
ป้องกันที่สังคมโดยตรง มิใช่ตัวอาคารสถานที่

พึงระลึกไว้ว่า นโยบายการต่อต้านรัฐประหารนั้น มุ่งที่การป้องกัน
สังคมโดยตัวสังคมนั้นเอง มิใช่การป้องกันตำแหน่งแห่งที่ทางภูมิศาสตร์
หรือแม้แต่อาคารที่ทำการของรัฐบาล เพราะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์หรืออา-
าคารที่ทำการนั้น จะมีความสำคัญสูงสุดต่อผู้นำการรัฐประหารได้ ก็ต่อเมื่อ
การเข้าครอบครองสถานที่เหล่านั้น ทำให้ประชาชนและสถาบันผู้เกี่ยว
ข้องยอมให้ความช่วยเหลือ ยกตัวอย่างเช่น การเข้ายึดครองอาคาร
เรียนย่อมไม่ช่วยให้ใครสามารถควบคุมระบบการศึกษาได้ หากปราศจาก
โรงเรียนที่ทำหน้าที่ อันรวมไปถึงนักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่ที่ให้ความ
ร่วมมือ หรือการเข้ายึดครองยานสถานีรถไฟ ไม่อาจนำไปสู่การควบคุม
ระบบการขนส่งได้แม้เพียงบางส่วน ถ้าพนักงานและผู้จัดการการรถไฟไม่
เต็มใจจะทำงานตามคำสั่ง การครอบครองตึกรัฐสภาโดยตัวมันเองแล้ว
มิใช่การควบคุมสมาชิกรัฐสภา หรือประชาชนทั้งหมดที่เชื่อมั่นในรัฐบาล
ที่ถูกต้องตามระบอบรัฐสภา

แทนที่จะพยายามดำเนินการป้องกันตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ
โดยการต่อสู้แย่งชิงอาคารที่ทำการและสถานที่ทางภูมิศาสตร์กลับคืนมา
ประชาชนควรจะมีศรัทธาทำการปกป้องอย่างแข็งขันในฐานะพลเมือง
ด้วยการปกป้องรักษาสถาบันทางสังคมและเสรีภาพของตนโดยตรง จะ

เป็นการดีกว่า

การยืนยันปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ หรือการรักษาเสรีภาพของสื่อมวลชน มีความสำคัญโดยตรงต่อประชาธิปไตย มากกว่าการยึดครองสถานที่ย่านสี่แยกของถนนสายสำคัญๆ หรืออาคารที่ทำการใดๆ

จริงอยู่ที่ว่าบางครั้งสถานที่สำคัญและอาคารบางแห่ง มีความสำคัญในเชิงสัญลักษณ์เป็นพิเศษพลเมืองผู้ต่อต้านจึงอาจจะต้องการพยายามสกัดกั้นการเข้ายึดครองสถานที่

เหล่านี้ โดยการเข้ายื่นคัดค้านกลางระหว่างผู้จู่โจมกับอาคารที่ทำการดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่น ในปีพ.ศ.๒๕๓๔ อาคารรัฐสภาของลิทัวเนีย และ “ทำเนียบขาว” ของรัสเซียได้รับการปกป้องไว้โดยพลังมวลชน อย่างไรก็ตาม อย่างไม่ควรจะนำกรณีเฉพาะ ๒ กรณีนี้มายึดเป็นหลักปฏิบัติโดยทั่วไป

ข้อพึงตระหนักอันดับแรกสุดก็คือ กำแพงมนุษย์นั้นอาจไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเสมอไป เพราะในสภาพอากาศที่รุนแรง โดยเฉพาะเมื่อเวลาหนาวจัดๆ ก็ย่อมแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่ปัจเจกชนกลุ่มเดียวกันนั้น จะสามารถยืนถือขวางในสถานที่ดังกล่าวได้เป็นเวลานานๆ

หากว่าผู้ก่อรัฐประหารเกิดความลังเลใจในเจตจำนงและวิธีการของตนเอง หรือกองกำลังของผู้ก่อการกลับไม่เต็มใจจะประทัดประหารผู้ต่อต้านที่มีจำนวนมาก ดังนั้นการปกป้องโดยตั้งกำแพงมนุษย์ขึ้น ก็อาจจะประสบความสำเร็จ อย่างไรก็ตาม มีความเสี่ยงมากในการพยายามปกป้องอาคารที่สำคัญๆหรือสถานที่อื่นๆด้วยวิธีนี้ เพราะแม้ว่าผู้ต่อต้านจะได้

พยายามดำเนินการดังกล่าวแล้ว แต่อาคARNนั้นก็อาจถูกบุกยึดโดยคณะรัฐประหารจนได้ อันจะทำให้ผู้ต่อต้านและประชาชนทั่วไปเสียขวัญ กำลังใจอย่างไม่สมควร ผู้ต่อต้านอาจจะเชื่อว่า ไม่เพียงแต่อาคARNรัฐสภาเท่านั้นที่ถูกยึด แต่รัฐสภาเองก็ถูกทำลายไปด้วยเช่นกัน ผู้ต่อต้านและประชาชนอาจจะเชื่อว่า เพียงแค่การเข้ายึดครองสถานที่ที่เคยเป็นสำนักงานใหญ่ของรัฐบาลในทางรูปธรรมเท่านั้น ก็ทำให้คณะรัฐประหารสามารถควบคุมหน่วยงานดังกล่าวได้จริงๆ

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ความเอาใจใส่อย่างมากต่อการวางยุทธวิธี และกลยุทธ์ต่างๆในการปกป้องอาคARNที่ทำการ เพื่อที่ว่าผู้ต่อต้านและประชาชนจะหันมาให้ความสำคัญกับการปกป้องระบบรัฐธรรมนูญและสถาบันทางสังคม ซึ่งยังจะสามารถดำเนินการต่อไปได้ ไม่ว่าอาคARNที่ทำการนั้นจะตกเป็นของใครก็ตาม

การยอมรับโดยไม่แบ่งฝักฝ่ายและการมีส่วนร่วม

ทั้งก่อนและหลังการยอมรับนโยบายต่อต้านรัฐประหารโดยพลเรือน ควรจะมีโครงการให้การศึกษาอย่างกว้างขวาง และการเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับศักยภาพของนโยบายดังกล่าว และแนวทางต่างๆในการปฏิบัติตามนโยบายนี้

เป็นที่ชัดเจนว่า การใคร่ครวญ ยอมรับ และปฏิบัติตามแนวทางต่อต้านรัฐประหารนั้น ไม่ควรจะคาดหวังถึงขั้นจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผู้ตั้งใจทำการรัฐประหารนั้นเอง อย่างไรก็ตาม นโยบายต่อต้านรัฐประหารจะแข็งแกร่งขึ้น หากว่าได้รับการใคร่ครวญ สนับสนุน และมีส่วนร่วม “อย่างไม่แบ่งแยกอุดมการณ์” แนวทางการยอมรับอุดมการณ์อันหลากหลายนี้ มุ่งเป้าหมายที่การรวมประชาชนและกลุ่มคนที่มีความเชื่อหรือความคิดเห็นทางการเมืองแตกต่างกันเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสนับ-

สนับสนุนให้เกิดการพัฒนา การยอมรับ และการปฏิบัติตามนโยบายต่อต้านรัฐประหาร การยอมรับในความแตกต่างและความหลากหลายเช่นนี้ จะทำให้การปฏิบัติตามนโยบายต่อต้านรัฐประหารมีแนวโน้มจะมั่นคงแข็งแรงและเป็นเอกภาพมากขึ้น เนื่องจากการป้องกันดังกล่าวจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่

การต่อต้าน : แบบทั่วไป และแบบจัดตั้ง

ยุทธวิธีต่อต้านรัฐประหารนั้น อาจแบ่งในขั้นต้นได้เป็น ๒ ประเภทกว้างๆ คือ “การต่อต้านแบบทั่วไป” และ “การต่อต้านแบบจัดตั้ง”^๔ ก่อนหน้าที่จะเกิดการรัฐประหารนั้น ควรมีการเลือกเฟ้นและชี้ถึงประเด็นหลักๆ หลายๆ ประเด็นที่ประชาชนทั่วไปควรต่อต้าน แม้ว่าอาจไม่มีคำแนะนำที่ชัดเจนจากกลุ่มผู้นำก็ตาม การต่อต้านในรูปแบบนี้เรียกว่า “การต่อต้านแบบทั่วไป” อันได้แก่ การต่อต้านความพยายามที่จะสนับสนุนให้ระบอบการปกครองของคณะรัฐประหาร กลายเป็นระบอบที่ถูกต้องชอบธรรม การต่อต้านความพยายามสร้างสภานิติบัญญัติขึ้นมาใหม่ หรือล้มล้างของเดิมที่ได้มาจากการเลือกตั้ง ตลอดจนจนถึงมาตรการต่างๆ ที่จะสร้างระบบศาลขึ้นมาใหม่และประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ คัดค้านการลดทอนเสรีภาพในการพูดหรือการนับถือศาสนา และคัดค้านความพยายามที่จะควบคุมสถาบันที่เป็นอิสระในทางสังคม

การที่ผู้จู่โจมทำการละเมิดในประเด็นต่างๆ ดังที่กล่าวนี้ จะเป็นสัญญาณที่แสดงว่า ประชาชนต้องทำการต่อต้าน การกำหนดแนวทางการต่อต้านอย่างกว้างๆ ไว้ก่อนล่วงหน้า จะทำให้เราสามารถวางแผน

---

^๔ ผู้ให้คำอธิบายนี้คือ ลาสส์ พอร์ชอลท์ ผู้ล่วงลับไปแล้ว ดู Lars Porsholt, 'On the Conduct of Civilian Defense' ใน T. K. Mahadevan, Adam Roberts, และ Gene Sharp, editors, *Civilian Defence: An Introduction* (New Delhi: Gandhi Peace Foundation, and Bombay: Baratiya Vidya Bhavan, ๑๙๖๗) หน้า ๑๔๕-๑๔๙.

การต่อต้านที่ชาญฉลาดได้ แม้ว่าเจ้าหน้าที่ทางการหรือผู้นำการต่อต้าน ตั้งแต่แรกเริ่ม จะถูกจับกุมหรือถูกประหารชีวิตก็ตาม การต่อต้านแบบทั่วไปจึงสามารถกระทำได้ แม้ว่าการสื่อสารระหว่างผู้นำการต่อต้านกับประชาชนจะถูกสกัดกั้น

“การต่อต้านแบบจัดตั้ง” นั้น แตกต่างจากการต่อต้านโดยทั่วไป ตรงที่ ผู้ปกป้องกระทำตามข้อแนะนำที่เฉพาะเจาะจงจากกลุ่มผู้นำการต่อต้านโดยพลเรือน กลุ่มผู้นำดังกล่าวนี้ประกอบไปด้วยสมาชิกรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานวางแผนต่อต้านรัฐประหาร หรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งมาจากที่อื่นๆ ยกตัวอย่างเช่น ตัวแทนขององค์กรอาสาสมัคร (อาทิ องค์กรการศึกษา, พลเรือน, แรงงาน, ศาสนา, การเมือง และอื่นๆ) และได้รับการยอมรับอย่างไม่เป็นทางการจากสังคม (ไม่ว่าแต่ละคนในกลุ่มนั้นจะเป็นที่รู้จักของสาธารณชนหรือไม่ก็ตาม)

การต่อต้านแบบจัดตั้งเป็นส่วนเสริมการต่อต้านแบบทั่วไป มิใช่มาแทนที่บ่อยครั้งที่การต่อต้านแบบจัดตั้งจะประกอบไปด้วยการกระทำต่างๆ ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญที่เหตุการณ์เฉพาะ อันเกิดขึ้นในสถานที่ที่แน่นอน และในเวลาที่กำหนดไว้แล้ว ตัวอย่างเช่น การชุมนุมประท้วง การนัดหยุดงานเป็นช่วงสั้นๆ การเดินขบวนขับไล่ การดับไฟประท้วง การตีระฆังโบสถ์ การชักธงชาติขึ้นเสาอย่างทำทนาย (หรือบางครั้งอาจลดธงลงเหลือครึ่งเสา) การรณรงค์ให้มีการเขียนจดหมาย การอ่านบทสวดพร้อมๆ กันในโบสถ์ และการร่วมกันอ่านข้อความหรือบทบัญญัติทางศาสนาโดยผู้นำทางศาสนา การอดอาหารประท้วงอย่างเป็นทางการเป็นระบบ การส่งรหัสโทรเลขทางวิทยุ และการสวมปลอกดำไว้ทุกข์ (ไม่ว่าจะเป็นการไว้ทุกข์ให้กับความโหดร้ายป่าเถื่อนของผู้โจมตี หรือการกระทำอันน่าสะพรึงกลัวโดยใครคนใดคนหนึ่งก็ตาม)

การต่อต้านทั้งในรูปแบบทั่วไปและแบบจัดตั้ง ล้วนมีความสำคัญอย่างมากต่อการต่อต้านรัฐประหาร บทบาทที่เหมาะสมของแต่ละแบบย่อมจะผสมผสานกันไปตามสถานการณ์เฉพาะแต่ละอย่าง

ความสำคัญของยุทธวิธี

เทคนิคต่างๆไปซึ่งมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการต่อต้านรัฐประหาร นั่นก็คือ การต่อสู้โดยไม่ใช้ความรุนแรง อันเป็นวิธีที่ใช้กับผู้ก่อการรัฐประหารที่มีอาวุธด้านการทหาร ซึ่งมักจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้แย่งชิงอำนาจมีความได้เปรียบกว่า เทคนิคการไม่ใช้ความรุนแรงยังเพิ่มอำนาจของผู้ปกป้องให้สูงที่สุด เพิ่มจำนวนผู้ต่อต้านขึ้นให้มากกว่าผู้ที่สามารถและเต็มใจใช้ความรุนแรง และเป็นการสั่นคลอนขวัญกำลังใจ และความน่าเชื่อถือของเหล่าทหารผู้ก่อการรัฐประหารอย่างสำคัญยิ่ง

อาวุธหรือวิธีการต่อสู้โดยสันติวิธี ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการต่อต้านรัฐประหารโดยพลเรือนนี้ ได้แก่ การประท้วง, การคว่ำบาตร, การไม่ให้ความร่วมมือทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ และการขัดขืน แต่วิธีการเหล่านี้ไม่ควรนำมาปฏิบัติอย่างเดาสุ่ม หรือเลือกปฏิบัติตามอำเภอใจของแต่ละบุคคล หรือเพื่อตอบสนองสถานการณ์ต่างๆไป ทั้งไม่ควรนำมาประยุกต์ใช้แบบสับสนปนเป โดยปัจจุบันทันด่วน หรือโดยสัญชาตญาณเป็นสำคัญ วิธีการเหล่านี้จะบังเกิดผลมากที่สุดได้ ก็ต่อเมื่อถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธวิธีต่อต้านรัฐประหารที่ครอบคลุมและเลือกสรรอย่างละเอียดรอบคอบ

การพยายามดำเนินการป้องกันโดยไม่มีกำหนด และปฏิบัติตามยุทธวิธีเป็นความสุ่มเสี่ยง และยังสามารถนำไปสู่ความหายนะได้อีกด้วย เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การต่อสู้โดยสันติวิธีในอดีตต้องล้มเหลวลงก็เนื่องจากยุทธวิธีที่วางไว้อ่อนด้อย และบ่อยครั้งก็เป็นเพราะไม่มีการพัฒนายุทธวิธีใดๆเลย ทั้งๆ ที่ยุทธวิธีนั้นมีความสำคัญต่อการคัดค้านรัฐประหารโดยพลเรือน เช่นเดียวกับสงครามทางการทหารเลยทีเดียว

จำเป็นจะต้องมีการวางแผนโดยรวมเพื่อจัดการกับข้อขัดแย้งทั้งหมด ซึ่งเรียกว่ายุทธวิธีรวม ภายใต้ยุทธวิธีรวมนี้ ก็จำเป็นต้องมีการวางยุทธวิธีย่อยๆอื่นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญในความขัดแย้ง หรือเพื่อนำมา

ใช้ในขั้นตอนการต่อสู้แบบกว้างๆ ยุทธวิธีจึงเป็นแนวคิด, แผนการต่างๆไป และวิธีการที่ดีที่สุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งภายใต้ ความขัดแย้งหนึ่งๆ เป้าหมายก็เพื่อใช้พลังงานของฝ่ายหนึ่งมาทำให้เกิด ประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของฝ่ายนั้นๆ ด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด ยุทธวิธีที่เลือกมาจะเป็นตัวกำหนดว่าจะมีการต่อสู้หรือไม่ เมื่อไร และ อย่างไร

ภายใต้ยุทธวิธีหนึ่งๆ จะต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ (แผนการดำเนินการที่มีขอบเขตจำกัด) และวิธีการ (รูปแบบการกระทำที่ชัดเจน) เพื่อนำยุทธวิธีนั้นๆมาสู่ขั้นของการปฏิบัติจริง ซึ่งมีกำหนดเวลาที่แน่นอน รวมทั้งขอบเขต และประเด็นเฉพาะ ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งใจ

ยุทธวิธีต่างๆเพื่อการต่อต้านรัฐประหารนั้น จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนโดยการคิดอย่างรอบคอบและให้ความเอาใจใส่อย่างดีที่สุด ต้องกำหนดขึ้นบนพื้นฐานของทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อิงอาศัยความรู้เรื่อง การต่อสู้อย่างสันติวิธี, พลวัตของรัฐประหาร, สถานการณ์ความขัดแย้งเฉพาะ และจุดแข็ง-จุดอ่อนของทั้งฝ่ายประชาชนผู้ต่อต้าน และฝ่ายรัฐประหาร

ประเด็นเกี่ยวกับยุทธวิธีนี้ มีความหลากหลาย และซับซ้อนเกินกว่า จะอธิบาย ณ ที่นี้ได้ ผู้อ่านที่ต้องทำการตัดสินใจในเชิงยุทธวิธี จึงจำเป็นต้องศึกษาในเรื่องนี้ และถกเถียงกันในประเด็นนี้โดยเฉพาะอย่างเต็มที่ ในที่อื่นๆ^๕

---

^๕ รายละเอียดเพิ่มเติมของการอภิปรายเรื่องการป้องกันโดยพลเรือนนี้สามารถหาอ่านได้จาก Gene Sharp, Civilian-Based Defense: A Post-Military Weapons System (Princeton, N.J.: Princeton University Press, ๑๙๙๐), หน้า ๘๘-๑๑๑; Gene Sharp, Making Europe Unconquerable: The Potential of Civilian-based Deterrence and Defense (Cambridge, Mass.: Ballinger Books, ๑๑๓-๑๕๑); และ Adam Roberts, 'Civilian Defence Strategy' ใน Adam Roberts, editor, The Strategy of Civilian Defense (London: Faber & Faber. ๑๙๖๗)(U.S. edition: Civilian Resistance as a National Defense [Harrisburg, Pa.: Stackpole Books, ๑๙๖๘] หน้า ๒๑๕-๒๕๑. และแหล่งอื่นๆที่อ้างถึงชาร์ป, Making Europe Unconquerable (Ballinger edition), หน้า ๑๖๐-๑๖๑, น. ๑.

แนวทางเพื่อการต่อต้านรัฐประหาร

เราสามารถกำหนดแนวทางต่างๆที่เฉพาะเจาะจง เพื่อต่อต้านรัฐประหาร แนวทางเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานขั้นต้นของยุทธวิธีต่อต้านรัฐประหารที่มีประสิทธิภาพ ทั้งยังจะเป็นข้อแนะนำที่ชัดเจนว่าจะกระทำการแข่งขันได้อย่างไร

แนวทางที่ว่านี้มีดังต่อไปนี้ คือ

๑ ไม่ยอมรับการรัฐประหารนั้น และประณามผู้นำกลุ่มรัฐประหารว่าไม่มีความถูกต้องชอบธรรม และสมควรได้รับการปฏิเสธหากจะก้าวขึ้นมาเป็นรัฐบาล การก่นประณามผู้ก่อการนี้ ควรได้รับการสนับสนุนจากบรรดาผู้นำที่มีคุณธรรม, ผู้นำทางการเมืองและทางศาสนา, เจ้าหน้าที่รัฐบาล และสมาชิกของสถาบันทางสังคมต่างๆทั้งหมด (อันได้แก่ สถาบันการศึกษา, สื่อมวลชน และการสื่อสาร) รวมไปถึงหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ทั้งในระดับชาติ ท้องถิ่น ภูมิภาค และส่วนจังหวัด ตลอดจนประมุขของรัฐ รวมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์

๒ ปฏิเสธที่จะทำการใดๆ ที่เป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มผู้ก่อการรัฐประหาร ทั้งนี้ รวมไปถึงการไม่พยายามให้ผู้นำทางการเมืองที่ถูกกฎหมายไปเจรจาประนีประนอมกับกลุ่มคนเหล่านี้

๓ ให้ถือว่าคำสั่งและประกาศต่างๆของคณะรัฐประหาร ที่ขัดแย้งกับกฎหมายที่มีอยู่ปัจจุบันนั้น เป็นสิ่งผิดกฎหมาย และไม่ต้องให้ความเคารพเชื่อฟัง

๔ พยายามควบคุมการต่อต้านทั้งหมดให้เป็นไปอย่างสันติวิธี เพื่อให้การต่อต้านรัฐประหารนั้นมีประสิทธิผลสูงที่สุด อย่ากระตุ้นให้เกิดการกระทำอันรุนแรง หรือขาดความรอบคอบสุขุม

๕ ปฏิเสธและไม่เชื่อฟังกลุ่มรัฐประหาร ไม่ว่าจะกระทำการใดๆ เพื่อ

สถาปนาตนเองและเข้าควบคุมเครื่องมือของรัฐและสังคม

๕ ไม่ให้ความร่วมมือแก่ผู้ก่อการรัฐประหารทุกวิถีทาง ผู้จะดำเนินกรเช่นนี้หมายรวมไปถึงประชาชนทั่วไป, ผู้เชี่ยวชาญและข้าราชการทุกคน, ผู้นำทางการเมืองทุกคนของรัฐบาลและพรรคการเมืองชุดก่อน, หน่วยงานกลางและหน่วยงานทุกหน่วยของรัฐบาลกลาง, กระทรวง, รัฐบาลระดับภูมิภาค และรัฐบาลท้องถิ่น, กลุ่มสาขาอาชีพและผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ, พนักงานทุกคนขององค์กรประเภทสื่อและองค์กรด้านการสื่อสาร, พนักงานทุกคนของระบบขนส่ง, ตำรวจ, ทหารและกรมกองต่างๆ ในกองทัพ, ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ตุลาการทุกคน, พนักงานในสถาบันการเงินทุกแห่งทั้งของรัฐและเอกชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่และสมาชิกของสถาบันอื่นๆทั้งหมดของสังคม

๖ ไม่ยอมรับคำสั่งและระเบียบข้อบังคับของคณะรัฐประหาร แต่ยังคงรักษาหน้าที่ตามปกติของสังคม หากว่าภาระหน้าที่นั้นสอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญก่อนเกิดรัฐประหาร, กฎหมาย และนโยบายของรัฐบาลและสถาบันทางสังคมที่ถูกต้องตามกฎหมาย ภาระหน้าที่ดังกล่าวควรจะดำเนินต่อไป จนกระทั่งและตราบเท่าที่บุคคลต่างๆยังไม่ถูกถอดถอนอย่างชัดแจ้งออกจากสถานที่ทำงาน, สำนักงาน และศูนย์กิจกรรมต่างๆ แต่ถึงกระนั้นก็ควรพยายามดำเนินหน้าที่ในตำแหน่งอื่นๆต่อไปให้นานที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ ผู้จะทำตามข้อแนะนำนี้หมายรวมเฉพาะเจ้าหน้าที่ และพนักงานของกรม กระทรวง และหน่วยงานต่างๆของรัฐบาล

๗ รักษาหน้าที่ของหน่วยงานด้านการปกครองและหน่วยงานทางสังคมที่ถูกต้องตามกฎหมาย บางครั้งอาจต้องสร้างองค์กรสำรองที่จำเป็นขึ้นมา เพื่อสืบทอดหน้าที่ขององค์กรที่ถูกทำลาย หรือถูกคณะรัฐประหารสั่งปิดไป

๖ ปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลที่สำคัญแก่ผู้ก่อรัฐประหาร และกลุ่มผู้สนับสนุนรัฐประหาร ถ้าจำเป็นก็ให้ถอดป้ายบอกทาง ชี้อถนน สัญญาณการจราจร เลขที่บ้าน ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อระงับกิจกรรมของคณะรัฐประหาร และปกป้องประชาชนไว้ไม่ให้ถูกจับกุม

๗ ไม่ให้วัสดุและอุปกรณ์ที่จำเป็นแก่คณะผู้ก่อการ ถ้าเป็นไปได้ อาจต้องเก็บซ่อนสิ่งเหล่านี้ด้วย

๘ “มีการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์” ด้วยมิตรภาพกับหน่วยงานต่างๆ และกองกำลังทหารที่รับใช้คณะรัฐประหาร พร้อมๆ ไปด้วยกับการต่อต้านเชิงขี้น อธิบายเหตุผลต่างๆ ที่จำเป็นต้องต่อต้านรัฐประหารให้พวกเขาทราบ ยืนยันว่าจะไม่ใช้ความรุนแรงใดๆ ต่อพวกเขา พยายามบั่นทอนความเชื่อมั่น และโน้มน้าวให้พวกเขาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต่อต้าน โดยอาจจะเป็นไปในรูปแบบของการจงใจใช้ชีวิตที่ไม่บังเกิดผลในการปราบปรามประชาชน การส่งผ่านข้อมูลให้แก่ผู้ต่อต้าน และอาจถึงขั้นรุนแรง ด้วยการที่เหล่าทหารละทิ้งจากคณะรัฐประหาร แล้วหันมาร่วมต่อสู้เรียกร้องสันติภาพอย่างสันติวิธีกับกลุ่มผู้ต่อต้าน โดยพยายามชักชวนให้เหล่าทหารและหน่วยงานต่างๆ ที่จำเป็น หันมายึดมั่นในบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ดังเช่น เดอโกลที่ร้องขอต่อเหล่าทหารฝรั่งเศสเมื่อปีพ.ศ.๒๕๐๔ และคำร้องขอของผู้ต่อต้านการรัฐประหารในไซเวียต ที่มีต่อทหารและเจ้าหน้าที่ประจำรถถังในมอสโคว์

๙ ปฏิเสธที่จะช่วยคณะรัฐประหารทำการเผยแพร่คำโฆษณาชวนเชื่อ

๑๐ บันทึกกิจกรรมและการปราบปรามประชาชนของคณะรัฐประหาร ทั้งในรูปเอกสาร เสียง และแผ่นฟิล์ม พยายามรักษาหลักฐานเหล่านี้ไว้ และแจกจ่ายข้อมูลออกไปอย่างกว้างขวาง ทั้งส่งให้แก่ผู้ต่อต้าน ส่งให้นานาชาติ และให้ผู้สนับสนุนการรัฐประหารนั้นเอง

การเตรียมการในรูปแบบอื่นๆ

นอกเหนือจากการเตรียมการและการเผยแพร่แนวทางทั่วไป เพื่อการต่อต้านรัฐประหารแล้ว ยังมีการเตรียมพร้อมเพื่อการป้องกันในรูปแบบอื่นๆอีก ยกตัวอย่างเช่น การฝึกซ้อมเหมือนจริง โดยสมมติว่ามีการรัฐประหารหรือยึดครองสถานที่ และถูกต่อต้านจากประชากร การฝึกซ้อมดังกล่าวอาจทำกันในบริเวณเคหะสถาน, สำนักงาน หรือโรงงาน, เมืองใหญ่, จังหวัด หรือทำทั่วประเทศ

นอกจากนี้ การเตรียมการในเชิงเทคนิคก็สำคัญเช่นกัน อาหารและอุปกรณ์การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็น หลังจากที่คณะรัฐประหารเข้าครอบครองศูนย์กลางหลักๆ และยึดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุ และโทรทัศน์ที่มีอยู่ ควรมีการเก็บซ่อนอุปกรณ์ด้านการตีพิมพ์และกระจายเสียงไว้ใ้ยามฉุกเฉิน เพื่อการออกหนังสือพิมพ์ใต้ดิน, ใบบลิวต่อต้าน และวิทยุใต้ดิน ควรเตรียมการล่วงหน้าไว้เผื่อจะต้องขอใช้สถานีกระจายเสียงหรือโรงพิมพ์ในเขตชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งถือเป็นข้อตกลงในการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อต่อต้านรัฐประหาร

การปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่และกองทหารของผู้นักการรัฐประหาร

การตอบโต้การรัฐประหารในขั้นแรกนั้น ผู้ปกป้องควรพยายามบอกหรือเตือนคณะผู้ก่อการ,เจ้าหน้าที่ และกองกำลังของผู้นักการ ถึงความเป็นปฏิปักษ์ของประชาชนต่อการกระทำครั้งนี้เสียก่อน ควรมีการใช้คำพูดหรือการกระทำเชิงสัญลักษณ์เพื่อบอกถึงความตั้งใจที่จะต่อต้าน วิธีการป้องกันที่จะถูกนำมาใช้ และเตือนให้ผู้นักการเร่งถอนตัวออกไป

ในทุกขั้นตอนของการรัฐประหาร ควรมีการดำเนินการเพื่อป้องกันทำลายความจงรักภักดีต่อคณะผู้ก่อการของเหล่าทหารและเจ้าหน้าที่แต่ละคน การต่อต้านคณะรัฐประหารนั้นง่ายกว่าการขับไล่ชาวต่างประเทศผู้บุกเข้ายึดประเทศเสียอีก เพราะบรรดาทหารและเจ้าหน้าที่เหล่านี้ มักจะพูดภาษาเดียวกันกับผู้ต่อต้าน หรืออย่างน้อยที่สุดก็ใช้ภาษาที่เข้าใจได้ร่วมกัน แต่หากไม่เป็นเช่นนั้น ก็ยังมีการสื่อสารด้วยวิธีอื่น ๆ ที่กระทำได้ เช่น การออกไปปลิว หรือคำขวัญที่แปลเป็นอีกภาษาหนึ่ง หรืออาศัยผู้ต่อต้านที่มีทักษะด้านภาษา หรือใช้สัญลักษณ์และการกระทำของผู้ต่อต้านเอง

ในขั้นแรก ควรมีการแจ้งต่อทหารว่าจะทำการต่อต้าน และการต่อต้านนั้นจะกระทำในรูปแบบพิเศษ คือ จะมุ่งที่คณะรัฐประหารที่พยายามเข้ามายึดอำนาจ แต่จะไม่มีการทำร้ายเป็นตัวบุคคล หากมีการบอกกล่าวเช่นนี้ก่อนแล้ว เหล่าทหารก็ย่อมมีแนวโน้มที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ต่อต้านแม้ในรูปแบบเล็กๆ น้อยๆ

หลีกเลี่ยงการกระทำอันโหดร้ายป่าเถื่อน และเมื่อถึงจุดวิกฤต พวกเขาอาจกระด้างกระเดื่องต่อคณะรัฐประหารเสียเอง แต่การกระทำดังกล่าวมีโอกาสดังเกิดขึ้นน้อยมาก หากว่าปล่อยให้เหล่าทหารคอยหัวนวดอกอยู่ตลอดเวลา อาจถูกลอบยิงหรือโดนระเบิดพลาสติกเมื่อใดก็ได้

การต่อต้านอย่างแข็งขันโดยปราศจากความรุนแรง หรือไม่มีการชูกุศคามโดยส่วนตัวนั้น จะตอกย้ำปัญหาทางศีลธรรมขึ้น อย่างน้อยก็ในทหารบางคน ปัญหาเหล่านี้อาจแสดงออกในลักษณะของความลังเลที่จะ

จงรักภักดีต่อผู้ก่อการ หรือไม่มั่นใจในตนเอง ขณะที่ดำเนินการปราบปรามประชาชนที่ต่อสู้โดยสันติวิธี หรือที่ร้ายแรงที่สุด อาจถึงขั้นเอาใจออกห่างคณะรัฐประหาร และหันมาต่อต้านเองเลยก็เป็นได้

อย่างไรก็ดี ไม่อาจรับประกันได้ว่า กองกำลังของคณะรัฐประหารจะเกิดความรู้สึกในทางที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะสั้นๆ พวกเขาอาจจะยังกระทำการทารุณข่มเหงและเข่นฆ่าผู้ต่อต้านโดยสันติวิธี ทว่า โศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นนั้นก็มิได้หมายความว่า การต่อต้านนี้ประสบความสำเร็จล้มเหลว ตรงกันข้าม หากการต่อต้านยังดำเนินต่อไปอย่างมีวินัย ความรุนแรงเหล่านั้นก็จะกลายเป็นการทำให้คณะรัฐประหารอ่อนแอลง และเสริมให้การต่อสู้ของประชาชนยิ่งแข็งแกร่งขึ้น ในบางครั้ง ความตื่นตกใจอันเกิดจากการกระทำที่เหี้ยมโหดนั้น ยังช่วยเพิ่มจำนวนผู้ต่อต้าน และทำให้พวกเขามีความตั้งใจมุ่งมั่นแน่วแน่ยิ่งขึ้น เป็นการหว่านเพาะความระแวงสงสัย และการสวอนท่าที่ในใจของกองทหาร และผู้สนับสนุนคณะรัฐประหารคนอื่นๆ รวมทั้งสร้างกระแสคัดค้านการรัฐประหารที่แข็งแกร่งขึ้นในต่างประเทศ

เบี่ยงหนีกับการถูกโจมตี: การขัดขวางและการสื่อสารในขั้นต้น

แม้ว่าการต่อต้านรัฐประหารโดยพลเรือน จะมีได้ใช้วิธีการโจมตีกองกำลังของคณะรัฐประหาร แต่ในขั้นแรกของการรัฐประหาร ก็ควรมีการดำเนินการต่อกองกำลังบ้างในขอบเขตหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น ถ้าทราบก่อนว่าจะเกิดรัฐประหาร ก็อาจทำการก่อกวนกองกำลังของคณะผู้ก่อการด้วยการสร้างอุปสรรคกีดขวางทางหลวง, ถนน, สนามบิน, ทางรถไฟ และอื่นๆ หรือถ่วงเวลาการเคลื่อนย้ายกองกำลังให้ล่าช้าออกไป ด้วยการ

ไม่ยอมเปิดทางรถไฟ, ปิดถนนหลวง หรือสนามบิน โดยขั้บรถหลายๆ คันไปจอดขวาง หรืออาจใช้กำแพงคนยืนกันขวางถนนเอาไว้

แม้ว่าการกระทำอันเป็นการกีดขวางต่อกองกำลังดังกล่าวนี้ จะมีผลเพียงชั่วระยะเวลาสั้นๆ แต่ก็เป็นการทำให้ทหารที่รับใช้คณะรัฐประหารแต่ละคนรู้ว่า ไม่ว่าเขาจะถูกบอกเล่ามาอย่างไร ประชาชนไม่ให้การต้อนรับพวกเขาในฐานะกองกำลังฝ่ายรัฐประหาร นอกจากนี้ ประชาชนยังอาจกระตุ้นให้ทหารเหล่านี้เลิกเชื่อคำโฆษณาชวนเชื่อของคณะรัฐประหาร

ประชาชนยังอาจดำเนินการต่อต้านในเชิงสัญลักษณ์อื่นๆ เช่น สวมปลอกแขนดำไว้ทุกซ์ ประท้วงด้วยการหยุดงานอยู่กับบ้าน ก่อการประท้วงในขอบเขตจำกัด หรือฝ่าฝืนเคอร์ฟิว การกระทำต่างๆ นี้ มีเป้าหมาย ๒ ประการคือ เป็นการบอกให้เพื่อนฝูงของเราและฝ่ายตรงข้ามทราบว่าจะมีการดำเนินการต่อต้านอย่างเข้มแข็ง ขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยเสริมขวัญกำลังใจของประชาชน ไม่ให้ยอมศิโรราบ และหันไปร่วมมือกับผู้ก่อการรัฐประหาร อย่างไรก็ตามการเหล่านี้ถือเป็นเพียงบทเริ่มต้นในเชิงสัญลักษณ์ เพื่อนำไปสู่การต่อต้านที่เข้มข้นจริงจังต่อไป

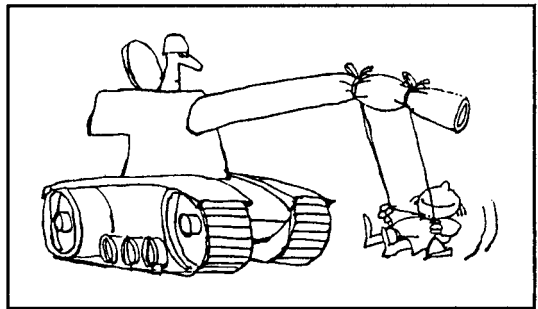
ผู้ต่อต้านอาจติดต่อสื่อสารให้คณะรัฐประหาร และกองทหารได้ทราบถึงเจตจำนงแน่วแน่ของประชาชนที่จะต่อต้านการรัฐประหาร ด้วยวิธีการต่างๆ ดังต่อไปนี้คือ โบลิว, จดหมาย, วิทยูและโทรทัศน์, การพูดคุยกันโดยตรง, หนังสือพิมพ์, ไปสเตอร์, ธง, การเจรจาทางการทูต, ออกแถลงการณ์ในการประชุมระดับภูมิภาค หรือระดับสหประชาชาติ, อาศัยความช่วยเหลือของบุคคลที่ ๓ , ระบายสีข้อความและคำขวัญต่างๆ และใช้รูปแบบการประท้วงที่เฉพาะเจาะจง วิธีการสื่อสารและดักเตือนเหล่านี้มุ่งที่กองกำลังของคณะรัฐประหาร, ผู้นำ และผู้สนับสนุนที่มีบทบาทสูงในปัจจุบันเป็นสำคัญ

เผชิญหน้ากับการรัฐประหาร : ยุทธวิธีต่อต้านในขั้นแรก

ช่วงชั่วโมงแรกๆ วัน และสัปดาห์ต้นๆ หลังมีความพยายามก่อการรัฐประหาร เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่เราจะต้องเร่งดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อสกัดกั้นไม่ให้คณะรัฐประหารได้รับการยอมรับ และไม่ให้พวกเขาสามารถเข้าควบคุมเครื่องมือของรัฐและสังคมได้เป็นผลสำเร็จ ยุทธวิธีอันเฉียบพลันในการไม่ยอมรับและปฏิเสธคณะรัฐประหาร และการจู่โจมของพวกเขา นั้น จำเป็นจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ก่อการพ่ายแพ้ตั้งแต่ช่วงวันและสัปดาห์แรกๆ ยุทธวิธีที่ว่านี้อาจจะรวมถึงการไม่ยอมรับคำกล่าวอ้างในความถูกต้องชอบธรรมของผู้ก่อการ ปฏิเสธที่จะไม่ให้ความร่วมมือและไม่ให้ความช่วยเหลืออย่างสิ้นเชิง หรือแทบจะสิ้นเชิงแก่ผู้ก่อการ หากการก่อรัฐประหารนั้นพ่ายแพ้ไปตั้งแต่ช่วงต้นๆ การดำเนินการรุกคืบและวางระบบต่อต้านที่เข้มแข็งขึ้นเพื่อต่อสู้เรียกร้องในระยะยาวต่อไป ก็ย่อมเป็นสิ่งไม่จำเป็น

คณะรัฐประหารโดยทั่วไปมีจุดอ่อนมากที่สุดในช่วงชั่วโมงแรกๆ และวันแรกๆ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่สุดที่ผู้ต่อต้านรัฐประหารจะ

ต้องดำเนินการอย่างเฉียบพลันและด้วยความมุ่งมั่นแน่วแน่ เพื่อต่อต้านผู้จู่โจม การต่อต้านต้องกระทำอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งเพียงพอที่จะทำให้เกิดการปฏิเสธผู้ก่อการอย่างมั่นคง คำเรียกร้องของผู้ก่อการที่ขอให้ประเทศเป็นอันหนึ่งอันเดียว(เพื่อสนับสนุนพวกเขา) และขอเวลาให้พวก

เขาได้พิสูจน์ความตั้งใจอันดีนั้น ต้องถูกบอกรับไปในทันที

คณะรัฐประหารอาจจะแสดงความอ้ามใจอย่างร้ายกาจออกมาให้เป็นที่ประจักษ์ เช่น การฆ่าประมุขของรัฐและผู้นำทางการเมืองระดับสูงคนอื่น ๆ การกระทำอันเหี้ยมโหดดังกล่าว ไม่เพียงแต่เพื่อให้ประชาชนประหวั่นพรັนพริ้งแล้วหันมาให้การยอมรับคณะรัฐประหารเท่านั้น แต่การสังหารผู้นำการเมือง ยังเป็นการทำให้ตำแหน่งผู้นำของรัฐที่ผู้ก่อการต้องการจะสวมแทน เกิดการว่างลงอย่างชัดเจน ดังนั้น ส่วนหนึ่งของการเตรียมการเพื่อต่อต้านรัฐประหาร จึงได้แก่ การวางตัวผู้สืบทอดตำแหน่งทางการเมืองไว้ก่อนแล้วอย่างแน่ชัด และควรมีการเตรียมไว้หลายตำแหน่ง แต่ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการดำเนินการป้องกันในขั้นต้นเท่านั้น

การเลือกวิธีที่เหมาะสมในการดำเนินการ ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญมาก ยกตัวอย่างเช่น ในการก่อรัฐประหารแต่ละครั้งนั้น ผู้ก่อการแทบจะไม่เคยวางเป้าหมายขั้นเริ่มแรกไว้ที่การเข้าควบคุมระบบเศรษฐกิจของประเทศเลย ดังนั้นการนัดหยุดงานทั่วไปและการทำให้เศรษฐกิจหยุดชะงัก จึงไม่ค่อยเป็นวิธีการสำคัญในการต่อต้านรัฐประหาร อย่างไรก็ตาม การใช้วิธีการเหล่านี้ในระยะสั้นๆ อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะต่อต้านรัฐประหารได้ ทว่าเมื่อถูกนำมาใช้ในระยะเวลายาว อาวุธทางเศรษฐกิจเหล่านี้ อาจทำให้สังคมที่ถูกจู่โจมไม่สามารถถอยรูดได้ด้วยตนเอง การนัดหยุดงานทั่วไป ปกติจะนำมาใช้เฉพาะในช่วงเริ่มต้นของการต่อต้านรัฐประหาร และอาจจะทำได้อีกในช่วงเวลาหลังๆ ยกตัวอย่างเช่น อาจมีการนัดหยุดงานทั่วไป เมื่อคณะรัฐประหารประกาศตัวว่าจะกระทำการอันเหี้ยมโหดอย่างถึงที่สุด หรือเมื่อเราเห็นว่า การแสดงออกซึ่งการต่อต้านอย่างกว้างขวางและน่าตื่นตาตื่นใจนี้ เป็นไม้ตายสำหรับจัดการกับผู้ก่อการ

แรงสนับสนุนจากนานาชาติประเทศ

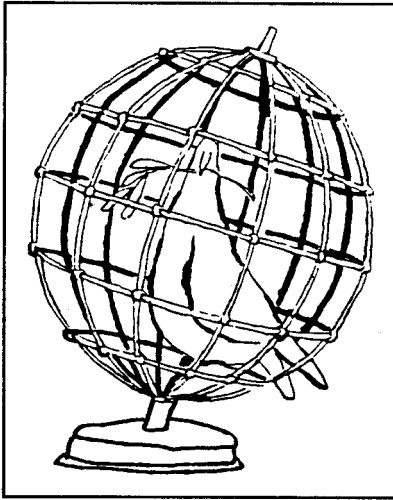
บางครั้ง การสนับสนุนจากต่างประเทศอาจจะมีส่วนช่วยการต่อต้านรัฐประหารได้อย่างมาก การสนับสนุนดังกล่าว บางส่วนสามารถวางแผนไว้ล่วงหน้าได้

รัฐบาลของนานาชาติประเทศ สามารถปฏิเสธการยอมรับทางการทูต แก่คณะรัฐประหาร และประกาศตัดความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ โดยมีการเตรียมการในระดับระหว่างประเทศไว้ก่อนล่วงหน้า หรือโดยการตัดสินใจอย่างเป็นอิสระ ดังเช่นที่สหรัฐและประเทศอื่นๆ ได้กระทำ เพื่อเป็นการตอบโต้กลุ่มผู้พยายามก่อการรัฐประหารในอดีตสหภาพโซเวียตเมื่อปี.ศ.๒๕๓๔ รัฐบาลและสังคมของประเทศต่างๆ เหล่านั้น ยังสามารถให้ความช่วยเหลือพลเมืองผู้ต่อต้านทั้งในทางเทคนิคและทางเศรษฐกิจ ให้การสนับสนุนด้านการตีพิมพ์ การออกอากาศทางวิทยุ และโทรทัศน์ และอุปกรณ์สื่อสารโทรคมนาคม

การไม่ใช้ความรุนแรงและไม่ยอมจำนนของผู้ประท้วง อาจกระตุ้นความสนใจและความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจากนานาชาติประเทศได้มาก บางครั้ง ความเห็นอกเห็นใจในทางการเมืองนี้เอง ที่นำไปสู่แรงกดดันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและทางการทูตต่อกลุ่มผู้ก่อการ ความล้มเหลวในการก่อรัฐประหารในสหภาพโซเวียตเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๔ นั้น ปัจจัยที่สำคัญมากมาจากปฏิบัติการภายในประเทศ โดยเฉพาะการที่ทหารไม่เต็มใจเชื่อฟังคำสั่งของคณะรัฐประหาร แต่ปัจจัยเสริมที่สำคัญอีกประการก็คือ แรงกดดันทางการทูต และการขู่คุกคามด้านมาตรการเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรณีนี้แสดงให้เห็นว่า ภายใต้อาณัติเฉพาะ แรงบีบบังคับจากนานาชาติประเทศ ก็สามารถทำให้ผู้ก่อการอ่อนแอลง และเสริมความแข็งแกร่งให้แก่พลเมืองผู้ต่อต้าน

อย่างไรก็ดี ไม่ควรเล็งผลเลิศว่า ความคิดเห็นสาธารณะชนของต่างประเทศหรือแม้แต่แรงกดดันทางการทูตและทางเศรษฐกิจ จะสามารถทำให้คณะรัฐประหารพ่ายแพ้ไปได้ หากปราศจากการปกป้องที่เด็ดเดี่ยวเหนียวแน่นโดยสังคมที่ถูกโจมตีนั่นเอง

ก้าวกายต่อการปราบปรามและการข่มขู่

ผู้ก่อการรัฐประหาร ซึ่งต้องเผชิญหน้ากับการต่อต้านที่แข็งแกร่งและเตรียมการมาเป็นอย่างดีนั้น ย่อมมีแนวโน้มที่จะรู้สึกว่าคุณถูกคุกคามอย่างรุนแรงจนต้องตอบโต้ด้วยการเข้าปราบปราม และแน่นอนว่า นี่คือช่วงเวลาที่ยากลำบากสำหรับผู้ต่อต้านและประชาชนทั้งหมด การจับกุมคุมขัง ทบตี จับเข้าค่ายกักกัน ยิ่งหรือประหารชีวิตอาจทำให้ผู้ต่อ-

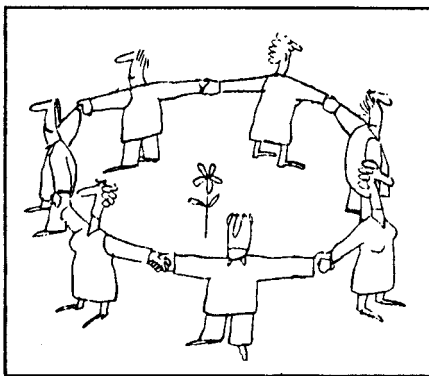
ต้านบาดเจ็บรุนแรงหรือถึงขั้นเสียชีวิต อย่างไรก็ดี มาตรการปราบปรามโดยตัวมันเองแล้ว จะไม่มั่นคงเด็ดขาด เว้นแต่จะทำให้ผู้ต่อต้านเกิดความหวาดกลัว และมีความรู้สึกตกเป็นเบี้ยล่าง อันที่จริงแล้ว การล้อมปราบผู้ประท้วงเป็นเพียงปรากฏการณ์หนึ่งที่แสดงถึงพลังของการต่อสู้อย่างสันติวิธี และไม่มีเหตุผลอันใดที่จะต้องทำให้เรารู้สึกสิ้นหวังมากเกินไปกว่าเวลาที่ทำศึกสงครามด้วยอาวุธ และศัตรูของเราเผชิญลอบยิงข้างหลังหรือทำร้าย และประหารชีวิตเหล่าทหารของพวกเรา

การตอบโต้ต่อกระแสการคัดค้านรัฐประหารนั้น อาจใช้วิธีการล้อม-ปราบเพื่อกำจัดผู้ต่อต้าน และกระตุ้นให้เกิดความหวาดกลัว เข้าทำนอง “เชือดไก่ให้ลิงดู” อย่างไรก็ตาม ในการต่อสู้หลายๆ ครั้ง หากผู้ประท้วงและประชาชนไม่ยอมตกเป็นรองหรือยอมจำนนต่อคำขู่แล้ว การล้อมปราบนั้นก็จะมีผลในที่สุด

จริงอยู่ที่ว่า มีบ่อยครั้งที่การต่อต้านแบบสันติวิธี ได้ก่อให้เกิดความบาดเจ็บถึงขั้นรุนแรง แต่ก็ดูเหมือนว่าอาการบาดเจ็บนั้นจะน้อยกว่าเมื่อทั้ง ๒ ฝ่ายใช้ความรุนแรงต่อกันมากนัก ขณะเดียวกัน ความมั่นคงแน่นอนในการต่อสู้อย่างสันติวิธี จะทำให้เรามีโอกาสประสบความสำเร็จมากกว่าการที่ผู้ต่อต้านเลือกใช้วิธีต่อสู้อย่างรุนแรงตอบโต้ฝ่ายตรงข้ามที่มีอาวุธทางการทหารพร้อม

ความสำคัญของการรักษาวินัยในสันติวิธี

พึงระลึกไว้ว่า ความรุนแรงนั้นเป็นตัวบ่อนเซาะพลังและความแข็งแกร่งของการต่อต้านโดยสันติวิธี บรรดาผู้ก่อการรัฐประหารจึงมักจะจงใจยั่วยุให้ผู้ต่อต้านหันมาใช้ความรุนแรง ผู้ต่อต้านมักจะถูกป้ายสีอย่างผิดๆว่า ใช้ความรุนแรง หรือ

เจตนาจะใช้ความรุนแรง การใช้กำลังเข้าปราบปราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยวิธีที่ป่าเถื่อน อาจจะมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ผู้ต่อต้านหันมาตอบโต้ด้วยความรุนแรง ในบางครั้ง อาจถึงกับมีการส่งหนอนบ่อนไส้แทรก

เข้ามาในกลุ่มผู้ต่อต้าน เพื่อให้คนพวกนี้ทำการยุยงส่งเสริมหรือแม้กระทั่ง
กระทำการอันรุนแรงด้วยตนเอง เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อกล่าวหาที่ว่า
ผู้ต่อต้านเหล่านั้นใช้ความรุนแรง วิธีการยั่วยุทั้งหมดนี้จักต้องถูกต่อต้าน
ถ้าผู้ประท้วงไม่ต้องการให้ป้อมปราการของตนเองถูกทำลาย

การต่อต้านรัฐประหารนั้น วางอยู่บนพื้นฐานของวิธีการต่อสู้แบบไร้
ความรุนแรง เงื่อนไขเชิงยุทธวิธีที่สำคัญของการต่อสู้เรียกร้องแบบนี้ก็คือ
จะต้องมีทั้งการต่อสู้อย่างกล้าหาญ และการรักษาวินัยในสันติวิธี^๖

การสังหารทหารหนุ่มที่อยู่ในฝ่ายรัฐประหารนั้นไม่ก่อประโยชน์อันใด
ซ้ำร้ายจะเป็นผลเสียอย่างมาก เพราะการกระทำอันรุนแรงโดยเฉพาะ
การที่ผู้ต่อต้านกระทำการสังหารผู้หนึ่งผู้ใดนั้น จะยิ่งเป็นการบั่นทอน
การต่อสู้ที่เคยเป็นไปอย่างสันติหลายประการด้วยกัน การต่อต้านด้วยวิธี
รุนแรงอาจช่วยสร้างสามัคคีในหมู่ผู้สนับสนุนรัฐประหารและกองทหาร
ให้ร่วมกันต่อสู้กับผู้คัดค้าน ในขณะที่ยุทธวิธีต่อต้านรัฐประหารในส่วนที่
เกี่ยวกับทหาร ก็คือการทำลายขวัญและกำลังใจ และโน้มน้าวเขาให้กลายเป็น
กองกำลังที่คณะรัฐประหารไม่อาจพึ่งพาได้ หรือกระตุ้นให้เกิดการ
กระด้างกระเดื่องขึ้น

หรือในขั้นนโยบายนั้น การใช้ความรุนแรงของผู้ประท้วง จะถูกคณะ
รัฐประหารนำมาเป็นข้ออ้างเพื่อหาเหตุผลในการปราบปราม อันเป็นวิธีที่
พวกเขาต้องการอยู่แล้ว คณะรัฐประหารยังอาจจะกล่าวอ้างว่า จำเป็น
ต้องรักษาประเทศไว้ไม่ให้เกิดจลาจล หรือสงครามกลางเมือง และ
ต้องรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชาติ

ที่สำคัญกว่านั้น ความรุนแรงจากกลุ่มผู้ต่อต้าน อาจจะทำให้ฝ่ายตน
เองอ่อนแอลงเอง เพราะคนที่เต็มใจจะให้การสนับสนุน หรือสามารถชี้

---

^๖ ดู Gene Sharp, The Politics of Nonviolent Action, หน้า ๕๘๖-๖๒๐

ความรุนแรงนั้น ย่อมมีน้อยลง ผิดกับการต่อสู้อย่างสันติวิธีเต็มรูปแบบ
ที่มีคนสนับสนุนหรือขอมีส่วนร่วมมากกว่า

การเข้าปราบปรามผู้ต่อต้านที่ไม่ใช้ความรุนแรงและรักษาวินัยในวิถี
ทางสันติอย่างเคร่งครัดนั้น อาจจะทำผลตรงกันข้ามกับที่ผู้ปราบปราม
ต้องการ ในสถานการณ์เช่นนี้ มีแนวโน้มมากกว่าการปราบปรามชั้น
รุนแรงจะก่อให้เกิดแรงสะท้อนกลับ อันมีผลสิ้นคลอนสถานะอำนาจของ
ผู้ปราบปรามนั่นเอง กระบวนการเช่นนี้เรียกว่า "ยิงยิดสูทางการเมือง"
การปราบปรามผู้ต่อต้านโดยสันติวิธีที่เปี่ยมไปด้วยความกล้าหาญนั้น ยิ่ง
จะเป็นการสิ้นคลอนอำนาจของผู้ปราบปรามในหลายๆทาง กล่าวคือ
อาจจะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนผู้ต่อต้านความรุนแรง ออกมาคัดค้านกัน
มากขึ้น ก่อให้เกิดความไม่สงบ เกิดกระแสคัดค้าน และในที่สุดยอม
จุดชนวนให้เกิดความไม่พอใจ เกิดการต่อต้านกลุ่มผู้โจมตี, หน่วยงาน
ต่างๆ และกองกำลังทหาร ทั้งยังทำให้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านคณะรัฐประ-
หารจากนานาชาติ ทั้งในแง่ความคิดเห็น ความสัมพันธ์ทางการทูต
และเศรษฐกิจ ยิงยิดสูทางการเมืองจึงเป็นประโยชน์อย่างมหาศาล
อย่างไรก็ดี ก็ไม่ควรปล่อยให้ยุทธวิธีต่อต้านรัฐประหารต้องขึ้นอยู่กับสิ่งนี้
ตรงกันข้าม ควรจะมุ่งที่การปฏิเสธความถูกต้องชอบธรรมและอำนาจ
ของคณะรัฐประหารเป็นหลัก โดยการไม่ให้ความร่วมมือและดำเนินการ
ต่อต้านการโจมตีของพวกเขาอย่างกว้างขวาง ด้วยวิธีการทางการเมือง

การยึดมั่นในแนวทางการต่อต้านโดยสันติวิธีของผู้คัดค้านรัฐประหาร
จึงเป็นการช่วยส่งเสริมให้ (๑) ผู้อื่นเกิดความเห็นใจและให้การสนับสนุน
(๒) ลดการบาดเจ็บล้มตาย (๓) สร้างความไม่พอใจในหมู่กองกำลัง
ของคณะรัฐประหารจนอาจถึงขั้นขัดขืนคำสั่ง (๔) เป็นการชักชวนคนมา
เข้าร่วมต่อสู้โดยสันติวิธีให้มากที่สุด การรักษาวินัยในสันติวิธีจึงเป็น
ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เป้าหมายเหล่านี้บรรลุผล

ปรับเปลี่ยนยุทธวิธีในระหว่างการต่อสู้

เมื่อถึงจุดหนึ่ง พลเมืองผู้ต่อต้านอาจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงยุทธวิธีการต่อสู้ เพื่อขัดขวางเป้าหมายใหม่ๆของการรัฐประหาร แก้ไขจุดอ่อนที่เห็นได้ชัด หรือรักษาจุดแข็งที่ไม่คาดฝันของกลุ่มผู้ต่อต้าน อันจะทำให้การคัดค้านนี้บังเกิดผลสูงสุด

ไม่ช้าไม่นาน คณะรัฐประหารอาจค้นพบว่า พวกเขากำลังเผชิญหน้ากับกระแสการต่อต้านอย่างกว้างขวางโดยประชาชนทั่วไป สถาบันต่างๆ อันหลากหลายและสังคมโดยรวม เมื่อถึงจุดหนึ่ง ผู้ก่อการอาจเห็นว่า ปัญหาของพวกเขาคูจะรุนแรงขึ้น และทางที่ดีที่สุดที่พวกเขาควรทำ ก็คือการยุติการกระทำที่ผ่านมทั้งหมด แต่หากพวกเขาไม่ทำเช่นนั้นผู้ประท้วงก็จะต้องแสวงหาวิธีการอื่นๆ ที่ได้ผลกว่าเพื่อสันคลอนอำนาจการปกครองของพวกเขา

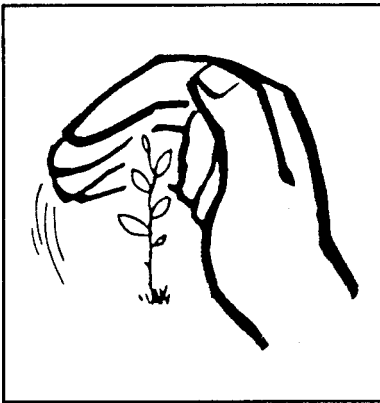
ในบางขั้นตอน อาจต้องมีการเพิ่มแรงกดดันต่อกองกำลังและหน่วยงานของผู้โจมตี ทั้งนี้เพื่อสันคลอนความน่าเชื่อถือ และสร้างความแตกแยกในกลุ่มผู้ก่อรัฐประหาร เพราะสองสิ่งนี้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการก่อรัฐประหาร

เมื่ออำนาจของผู้ก่อการอ่อนแอลงอย่างมาก หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นเช่นนั้นอีกไม่นาน เมื่อนั้นก็ย่อมถึงเวลาที่จะนำยุทธวิธีการไม่ให้ความร่วมมืออย่างเบ็ดเสร็จมาใช้ อย่างไรก็ตามก็ดี วิธีการดังกล่าวอาจเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการต่อสู้ ซึ่งตามมาด้วยยุทธวิธีการต่อต้านที่มุ่งเจาะจงในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่สำคัญๆเป็นพิเศษ หรือไม่เช่นนั้นยุทธวิธีการไม่ให้ความร่วมมืออย่างเบ็ดเสร็จ อาจใช้เป็นหมัดสุดท้ายเพื่อจัดการกับผู้ก่อรัฐประหาร

ที่มาของความสำเริง

ความสำเร็จในการต่อต้านรัฐประหารนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ อันได้แก่ จิตใจที่แน่วแน่ในการต่อต้าน ความเป็นเอกภาพของประชาชนผู้ต่อต้าน ความแข็งแกร่งของสังคมที่ต่อต้าน ความสามารถของประชาชนที่ยังคงยึดมั่นในการต่อต้าน และการรักษาวินัยในวิถีทางสันติ จุดแข็งและจุดอ่อนของคณะผู้ก่อการ ปัญญาในการคิดค้นยุทธวิธีโจมตีของผู้ก่อการ และปัญญาในการคิดยุทธวิธีต่อต้าน

ท้ายที่สุดแล้ว การต่อต้านของประชาชนและสถาบันต่างๆที่มีการเตรียมการมาอย่างดี อาจกลายเป็นสิ่งที่มากเกินกว่าที่คณะรัฐประหารจะรับมือไหว เป้าหมายต่างๆของคณะรัฐประหารกลายเป็นสิ่งที่ประชาชนปฏิเสธ ความพยายามของพวกเขาที่จะสถาปนาอำนาจเหนือสังคม อาจประสบกับความ

ล้มเหลว การก่อรัฐประหารอาจกลายเป็นเสมือนการแหะรังแต่น ผู้ต่อต้านที่มุ่งมั่น ไม่ให้การเชื่อฟัง และไม่ให้ความร่วมมืออาจขยายจำนวนออกไปอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่แน่ชัดว่า ผู้ต่อต้านนั้นกำลังมุ่งหน้าไปสู่ความสำเร็จและชัยชนะ ด้วยแรงเสริมจากความกระปรี้กระเปร่าและความยืนยันที่เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ

จะต้องให้ความใส่ใจอย่างยิ่งเมื่อมีการเปลี่ยนกลับไปสู่ระบบรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะถ้าอดีตผู้นำทางการเมืองถูกคณะผู้ก่อการสังหารเสียแล้ว ปัญหาและเรื่องซุ่นข้องหมองใจต่างๆ ที่ทำให้ประชาชนมีเหตุผลสมควรที่จะ

ไม่พอใจ และหันมาให้การสนับสนุนคณะรัฐประหารนั้น จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ สังคมและรัฐบาลก็เช่นกัน จะต้องทำอย่างดีที่สุดเพื่อพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบว่าจะปรับปรุงคุณภาพของระบอบประชาธิปไตยของรัฐบาลได้อย่างไร

ในกรณีที่จำเป็นต้องทำการต่อต้านในระยะยาว

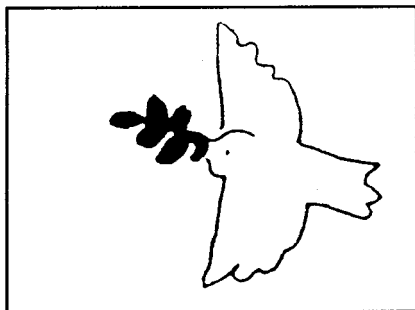
ถ้าการต่อต้านรัฐประหารไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ภายใน ๒-๓ วัน หรือ ๒-๓ สัปดาห์ ก็จะต้องมีการสร้างสถานการณ์เชิงยุทธวิธีใหม่ๆขึ้น คณะผู้ก่อการอาจจะประสบผลในการสถาปนาความชอบธรรม การยอมรับ และอำนาจ แม้จะเพียงเล็กน้อย ดังนั้น การต่อสู้จึงต้องเปลี่ยนจากการต่อต้านรัฐประหารอย่างง่าย ๆ มาเป็นการเป็นปฏิบัติการในระยะยาวต่อเผด็จการที่เถลิงอำนาจ ในสถานการณ์ความขัดแย้งที่แตกต่างออกไปนี้ วิธีการต่อต้านรัฐประหารอาจมีแนวทางคร่าว ๆ ดังนี้

ยุทธวิธีต่อต้านในระยะยาว จำเป็นต้องมุ่งเป้าที่ ๒ ปัจจัยหลัก หนึ่งก็คือจะขัดขวางไม่ให้คณะรัฐประหารบรรลุเป้าหมายสำคัญๆอื่น(ถ้ามี) ที่นอกเหนือจากการขึ้นเถลิงอำนาจเด็ดขาดได้อย่างไร ถ้าคณะรัฐประหารต้องการมีอำนาจครอบงำในเรื่องอื่นๆด้วย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องเศรษฐกิจ อุดมการณ์หรือทางการเมือง ก็จำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนการเพื่อสกัดกั้นพวกเขา นี่อาจก่อให้เกิดยุทธวิธี “การต่อต้านที่เลือกสรร” หรือบางครั้งเรียกว่า “การต่อต้านในประเด็นสำคัญๆ”

ภายใต้ยุทธวิธีการต่อต้านแบบเลือกสรรนี้ ประชาชนในสาขาอาชีพและความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ อาจต้องต่อต้านในประเด็นต่างๆที่สำคัญ ยกตัวอย่างเช่น ตำรวจอาจจะต้องเลือกปฏิบัติเสบบางคำสั่งของคณะผู้ก่อการหรืออาจทำตามคำสั่งไปแกงๆอย่างไม่มีประสิทธิภาพ แต่ขณะเดียวกัน

ก็ต้องคอยระแวดระวังไม่ให้มีการฉวยโอกาสก่ออาชญากรรม อย่างน้อยที่สุด ในการดำเนินการต่อต้านอย่างเปิดเผยหรือปิดบังก็ตามที่ พวกเขาจะต้องปฏิเสธที่จะสืบหาหรือจับกุมผู้ปกป้องระบอบรัฐธรรมนูญ และจะต้องเตือนประชาชนให้ระวังการจับกุมและปฏิบัติการปราบปรามที่อาจมีขึ้นด้วย

บรรดาครูบาอาจารย์อาจจะปฏิเสธที่จะนำคำโฆษณาชวนเชื่อของคณะผู้ก่อการไปเผยแพร่ในโรงเรียน คณงานและผู้จัดการ อาจจะใช้การนัดหยุดงาน หนึ่งงาน และขัดขวางการหาประโยชน์จากประเทศชาติ ส่วนพระก็อาจจะเทศน์สั่งสอนถึงภาระหน้าที่ในการปฏิเสธที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ก่อการ

ปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งของการต่อต้านในระยะยาวก็คือ การปกป้องความเป็นอิสระในการปกครองตนเองของสถาบันต่างๆทางสังคม เพราะหากการต่อต้านรัฐประหารไม่อาจประสบความสำเร็จได้โดยเร็ว

คณะผู้ก่อการก็อาจจะพยายามเข้าควบคุม และปิดกั้นการแสดงออกของสถาบันต่างๆทางสังคม โดยเฉพาะสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้เรียกร้อง (อาทิเช่น ศาล, โรงเรียน, สหภาพแรงงาน, กลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ, กลุ่มวิชาชีพ, สถาบันทางศาสนา และอื่นๆในลักษณะนี้) ซึ่งหากการเข้าควบคุมดังกล่าวเป็นไปได้จริง ศักยภาพในอนาคตของการต่อต้านก็จะยิ่งอ่อนแอลงไปอีก ดังนั้น การต่อสู้เพื่อต่อต้านรัฐประหารในระยะยาว จึงต้องมุ่งที่การต่อต้านความพยายามใดๆก็ตามของผู้ก่อการที่จะเข้าควบคุมสถาบันทางสังคม เพราะสถาบันเหล่านั้นมิได้เป็นเพียงจุดเล็ก ๆ ของ

การต่อต้านเท่านั้น แต่ยังเป็นองค์กรต่อต้านที่มีศักยภาพหรือที่เป็นจริง ซึ่งจะทำหน้าที่ปกป้องสังคมจากผู้ก่อการ และกอบกู้ระบอบการเมืองที่ถูกต้องชอบธรรมกลับคืนมา

ยุทธวิธีการต่อต้านแบบเลือกสรรนั้น นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ก็เพียงเพื่อแสดงให้เห็นว่า ความล้มเหลวในขั้นเริ่มแรกของการต่อต้านรัฐประหารนั้น ไม่จำเป็นจะต้องหมายถึงว่า สังคมถึงคราวเคราะห์ที่จะต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของเผด็จการในระยะยาว อย่างไรก็ตาม การต่อต้านรัฐประหารที่สำคัญควรจะมุ่งเป้าไปที่การสกัดกั้นการยึดกุมประเทศให้เร็วที่สุดและครอบคลุมที่สุด ก่อนที่คณะผู้ก่อการจะรวมศูนย์อำนาจสำเร็จ

อัยชนะที่ถาวร

นโยบายต่อต้านรัฐประหารเช่นนี้จะนำมาซึ่งชัยชนะ ก็ต่อเมื่อผู้นำไปใช้ได้พัฒนานโยบายดังกล่าว ให้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ทรงประสิทธิภาพและมีความประณีตซับซ้อน เพื่อดำเนินการร่วมไปกับยุทธวิธีอันชาญฉลาด ศักยภาพแห่งอำนาจที่แท้จริงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการต่อต้านรัฐประหารโดยพลเรือน เช่นเดียวกับการต่อสู้ทางทหาร ความฟ่ายแพ้ของผู้ต่อต้านย่อมเกิดขึ้นได้เสมอๆ เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต อย่างไรก็ตาม ก็มีสัญญาณอันเด่นชัดที่แสดงให้เห็นว่า ประชาชนผู้แน่วแน่ ซึ่งใช้นโยบายการต่อต้านรัฐประหารแบบพลเรือนย่อมมีโอกาสจะประสบความสำเร็จมากกว่าการต่อสู้ด้วยกำลังทางทหาร ทั้งยังก่อให้เกิดการบาดเจ็บล้มตายและความวินาศเสียหายน้อยกว่า

ถ้าพลเมืองผู้ต่อต้านยังคงรักษาวินัยในตนเอง และแข็งขันต่อการปราบปราม และถ้าพวกเขาสามารถชักชวนประชาชนในส่วนต่างๆ ที่สำคัญ ให้เข้ามาร่วมด้วยได้ ความพยายามของคณะผู้ก่อการในอันที่จะบรรลุซึ่งเป้าหมายที่วางไว้ ก็ย่อมจะถูกขัดขวางและสกัดกั้นในท้ายที่สุด

เมื่อใดที่สังคมหนึ่งๆทำให้เป็นที่รับรู้กันว่าการเตรียมการต่อต้านรัฐประหาร ผู้ที่คิดจะฉกชิงอำนาจก็อาจจะไม่พยายามก่อการรัฐประหาร เพราะพวกเขาทราบดีว่า อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเผชิญกับกระแสการต่อต้านอย่างหนักหน่วง และที่หนักกว่านั้นคือ จะต้องประสบกับความพ่ายแพ้ที่น่าอับอาย ดังนั้น การต่อต้านรัฐประหารโดยพลเรือน จึงสามารถก่อผลในเชิงป้องปรามได้

ยุทธวิธีการต่อต้านรัฐประหารแบบนี้มีรากฐานสำคัญที่ประชาชนมิใช่ระเบิด และอาศัยสถาบันของมนุษย์มิใช่เทคโนโลยีทางการทหารเป็นยุทธวิธีที่ตอบสนองเสรีภาพ มิใช่สงครามกลางเมืองที่ชุกชุมความประชาชน และหากมีการรับมาปฏิบัติอย่างกว้างขวาง ก็จะทำให้นโยบายนี้สามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยาวนาน เพื่อขจัดการก่อรัฐประหาร อันถือเป็นปัญหาทางการเมืองที่สำคัญออกไป

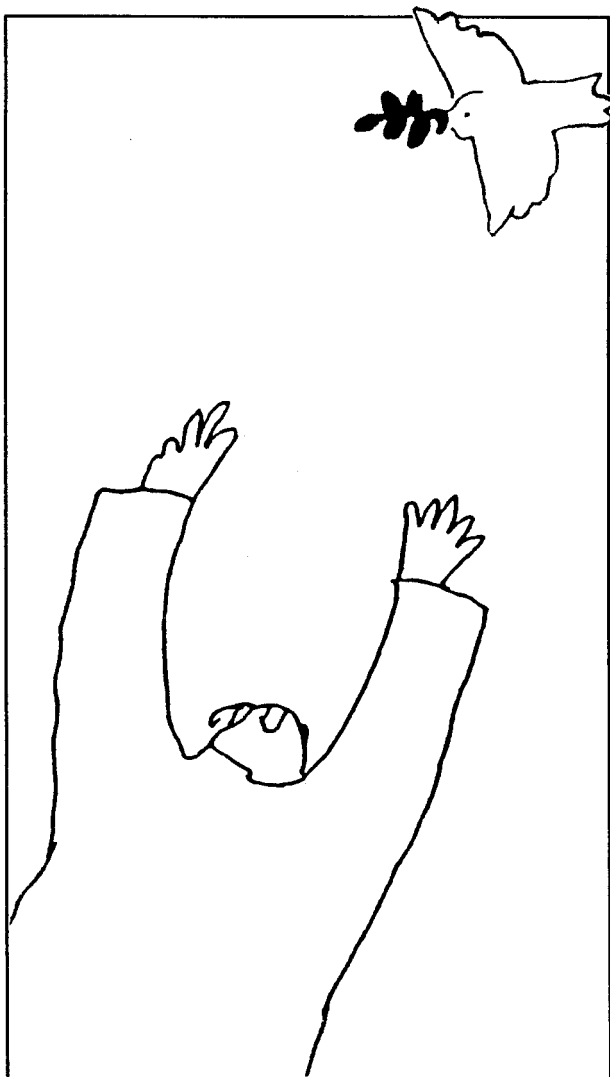
ยุทธวิธีนี้เป็นการต่อต้านอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งต้องอาศัยอำนาจของประชาชนแม้ในห้วงเวลาอันทุกข์เข็ญ เพื่อให้ประชาชนเป็นและยังคงเป็นผู้กุมชะตากรรมตนเองตลอดไป ผลที่ตามมาย่อมจะลึกซึ้งเหลือคณานับ

บัญญัติ ๑๐ ประการคัดค้านรัฐประหาร

ทันทีที่มีการรัฐประหาร ขอให้พี่น้องประชาชนทั่วประเทศ
พร้อมใจกันดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. หยุดงานโดยทันที
๒. ออกมายืนตามท้องถนน ถ้าจะมีการปราบ ให้สลายตัว
กลับเข้าบ้านหรือที่ทำงาน แล้วจึงออกมาใหม่
๓. จอctrถ หรือนำสิ่งของทิ้งไว้กลางถนน เพื่อขวางการ
เคลื่อนย้ายกำลัง
๔. ปฏิเสธคำสั่ง หรือประกาศใดๆ และไม่ให้ความร่วมมือ
ทุกประการแก่คณะรัฐประหาร
๕. พยายามเป็นมิตรกับทหารและชักชวนเขามาร่วม
คัดค้านรัฐประหาร
๖. ยึดมั่นในสันติวิธี ผูกผ้าสีเหลืองไว้ที่แขนเพื่อความสมาน-
ฉันท์ และเป็นสัญลักษณ์ของสันติวิธี ให้อดกลั่นต่อความโกรธ แม้
จะถูกปราบปราม
๗. โทรศัพท์ หรือโทรสาร หรือวิธีส่งข่าวอื่น ถึงคนอื่น ๆ
เพื่อขยายการคัดค้านรัฐประหารให้กว้างขวางออกไป
หากมาตรการขั้นแรกไม่ได้ผลให้ดำเนินการต่อไปดังนี้
๘. ถอนเงินจากธนาคาร
๙. ถ้าเป็นข้าราชการ ก็ให้ลาออก หากทำไม่ได้ให้เสีงงาน
หรือเฉื่อยงาน
๑๐. งตจ่ายภาษี ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ฯลฯ

เรือนแก้วการพิมพ์ ๙๔๗ ถ.อรุณอมรินทร์ ตรงข้ามตึกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาล
ศิริราช กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐ โทรศัพท์ ๔๑๑-๑๕๒๓, ๔๑๒-๖๕๕๒